

T.C.

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ

GÜLHANE/SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE GEBELERİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIĞI İLE KORONAVİRÜS FOBİSİ VE ANKSİYETESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

EMİNE CAN

HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KASIM/2021

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ

GÜLHANE SAĞLIK BİLİMLERİ

ENSTİTÜSÜ

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE GEBELERİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIĞI İLE KORONAVİRÜS FOBİSİ VE ANKSİYETESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

EMİNE CAN

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Serpil ÖZDEMİR

Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

Halk Sağlığı Hemşireliği Tezli Yüksek Lisans Programı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KASIM/2021

TEZ KABUL ONAYI

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane / Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında Emine CAN tarafından hazırlanan "COVID-19 Pandemi Sürecinde Gebelerin Psikolojik Dayanıklılığı ile Koronavirüs Fobisi ve Anksiyetesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Serpil ÖZDEMİR İMZA

SBÜ Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD. …….
Bu tezin Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan: Prof. Dr. Tülay ORTABAĞ İMZA

İstanbul Gedik Üniversitesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD …….

Bu tezin Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Prof. Dr. Gülden GÜVENÇ İMZA

SBÜ Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD. …….

Bu tezin Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Doç. Dr. Meltem MERİÇ

Lokman Hekim Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği AD. İMZA …….

Bu tezin Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Dr. Öğr. Şeyma Zehra ALTUNKÜREK İMZA

SBÜ Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD. …….

Bu tezin Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 08/11/2021

Jüri üyeleri tarafından YÜKSEK LİSANS tezi olarak uygun görülmüş olan bu tez Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane/Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Gülhane/Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Mevcut tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu,
- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Mevcut tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Emine CAN

08.11.2021

ÖZET

Can, E. (2021). COVID-19 Pandemi Sürecinde Gebelerin Psikolojik Dayanıklılığı ile Koronavirüs Fobisi ve Anksiyetesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği A.B.D. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Amaç: Bu çalışmada COVID-19 pandemi sürecinde gebelerde psikolojik dayanıklılık ile COVID-19 anksiyetesi ve koronafobisi arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma, kesitsel araştırma tasarımında uygulanmıştır. Örneklemi, Aydın ili Söke ilçesi 02 No'lu Aile Sağlığı Merkezi'nde Ocak 2021- Mart 2021 tarihleri arasında, dahil edilme kriterlerini karşılayan 183 gebe oluşturmaktadır. Veri toplama formu; Tanıtıcı Bilgi Formu (14 soru), COVID-19 Fobisi Ölçeği (20 madde), Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nden (33 madde) ve COVID-19 Anksiyete Ölçeği (5 madde) oluşmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından literatür esas alınarak hazırlanan anket formu ile toplanmıştır. Sürekli verilerin karşılaştırılmasında Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Varyans Analizi kullanılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişkinin saptanmasında, Spearman Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 28,62±5,08'dir. Katılımcıların, COVID-19 Anksiyetesi Ölçeği puan ortalaması 6,67±2,56 ve COVID-19 Fobisi Ölçeği toplam puan ortalaması 53,78±11,80 ve Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği toplam puan ortalaması ise 104,17±10,99'dur. Yapılan analizlerde; katılımcıların COVID-19 Anksiyete Ölçeği ve COVID-19 Fobisi Ölçeği puan ortalaması arasında orta düzeyde güçlü ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu saptanırken ($p<0,05$); bu iki ölçek ile Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir korelasyon bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sonuç: Çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda, gebelerin COVID-19 fobi düzeyi ortalama değerin altında bulunmuştur. Bununla birlikte COVID-19 fobisi ve

COVID-19 anksiyetesi arasında ilişki olduğu fakat bu iki durumun, psikolojik dayanıklılık düzeyi ile ilişkili olmadığı ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: COVID-19, Gebelik, Fobi, Anksiyete, Psikolojik Dayanıklılık, Halk Sağlığı

ABSTRACT

Can, E. (2021). Investigation of the Relationship Between Psychological Resilience of Pregnant Women and Coronavirus Phobia and Anxiety in the COVID-19 Pandemic Process. University of Health Sciences, Gülhane Institute of Health Sciences, Public Health Nursing, Master Thesis, Ankara.

Aim: In this study, it was aimed to determine the relationship between psychological resilience and COVID-19 anxiety and coronaphobia in pregnant women during the COVID-19 pandemic process.

Materials and Methods: The study was applied in a cross-sectional research design. The sample consists of 183 pregnant women who met the inclusion criteria between January 2021 and March 2021 in the Family Health Center No. 02 in Aydın province Söke district. Data collection form; Introductory Information Form consists of (14 questions), COVID-19 Phobia Scale (20 items), Adult Resilience Scale (33 items) and COVID-19 Anxiety Scale (5 items). The data were collected using a questionnaire prepared by the researchers based on the literature. Mann Whitney U Test and Kruskal Wallis Analysis of Variance were used to compare continuous data. Spearman Correlation Analysis was applied to determine the relationship between scale scores.

Results: The mean age of the participants was 28,62±5,08. Participants COVID-19 Anxiety Scale mean score was 6,67±2,56, COVID-19 Phobia Scale total score mean 53,78±11,80 and Adult Resilience Scale total score mean 104,17±10,99. In the analyzes made; it was determined that there was a moderately strong and statistically significant relationship between the participants COVID-19 Anxiety Scale and COVID-19 Phobia Scale mean scores ($p<0,05$). There was no statistically significant corelation between these two scales and the total and sub-dimension mean scores of the Adult Resilience Scale ($p>0,05$).

Conclusion: In line with the results obtained in the study, the COVID-19 phobia level of the pregnant women was found below the average value. However, it has been revealed that there is a relationship between COVID-19 phobia and COVID-19 anxiety, but these two conditions are not related to the level of psychological resilience

Key words: COVID-19, Pregnancy, Phobia, Anxiety, Psychological Resilience, Public Health

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince değerli bilgi ve deneyimleriyle beni aydınlatan, akademik çalışmalarda ve tezimin her aşamasında çalışmalarımı destekleyen ve yol gösteren, her zaman bir hocadan daha fazlası olan danışmanıma, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı Başkanı Dr. Öğretim Üyesi Serpil ÖZDEMİR'e saygılarımı sunar, içtenlikle teşekkür ederim.

Çalışmanın uygulanması ve yürütülmesinde Aydın Söke 02 No'lu Aile Sağlığı Merkezi'nde çalışan ve desteklerini esirgemeyen tüm sağlık personeline ve içtenlikle çalışmada yer alan katılımcılara çok teşekkür ederim.

Her zaman ve her koşulda beni destekleyen, yanımda olan eşime, aileme ve dostlarıma teşekkür ederim.

Emine CAN

Ankara

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
TEŞEKKÜR ..... **viii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
TABLOLAR ..... **xii**
KISALTMALAR ..... **xiii**
1. GİRİŞ ve AMAÇ **1**
1.1. ÇALIŞMANIN AMACI 4
1.2. ÇALIŞMANIN HİPOTEZLERİ 4
2. GENEL BİLGİLER **5**
2.1. PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK 5
2.1.1. Gebelikte Psikolojik Dayanıklılık ve COVID-19 Pandemisi 6
2.2.ANKSİYETE 7
2.2.1. Anksiyete Tanımı ve Prevelansı 7
2.2.2. Anksiyete Nedeni ve Belirtisi 8
2.2.3. Anksiyete Tedavisi 8
2.3. FOBİ 9
2.3.1. Koronafobi 10
2.4. GEBELİKTE ANKSİYETE VE FOBİ 10
2.4.1. Gebelik Sürecinde Görülen Psikolojik Değişimler 10
2.4.2. Gebelikte COVID-19 Anksiyetesi ve Koronafobi 12
3.GEREÇ VE YÖNTEMLER **15**
3.1. ARAŞTIRMANIN ŞEKLİ 15
3.2. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI YER VE ÖZELLİKLERİ 15
3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ 15
3.4. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ 15
3.5. ARAŞTIRMAYA DAHİL EDİLME KRİTERLERİ 16
3.6. ARAŞTIRMA DIŞI KALMA KRİTERLERİ 16

3.7. VERİLERİN TOPLANMASI 16
3.7.1. Veri Toplama Formları 16
3.7.1.1. Tanıtıcı Bilgi Formu. 16
3.7.1.2. Koronavirüs Fobisi Ölçeği (CP19-S) 16
3.7.1.3. Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (YPDÖ) 17
3.7.1.4. COVID-19 Anksiyete Ölçeği (CAS). 17
3.8. ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI 17
3.9. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 18
4. BULGULAR 19
4.1. KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ 19
4.2. KATILIMCILARIN CAS, CP19-S VE YPDÖ PUAN ÖZELLİKLERİ 21
4.3. KATILIMCILARIN BAZI ÖZELLİKLERİ İLE YPDÖ PUAN ORTALAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI 24
4.4. KATILIMCILARIN BAZI ÖZELLİKLERİ İLE CAS PUAN ORTALAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI 25
4.5. KATILIMCILARIN BAZI ÖZELLİKLERİ İLE CP19-S PUAN ORTALAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI 25
4.6. CAS, CP19-S VE YPDÖ ÖLÇEĞİ PUANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 27
5. TARTIŞMA 29
5.1. KATILIMCILARIN YPDÖ, CAS ve CP19-S PUANLARI İLE BAZI ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ 29
5.1.1. Psikolojik Dayanıklılık 31
5.1.2. COVID-19 Anksiyetesi 35
5.1.3. COVID-19 Fobisi 35
5.2. KATILIMCILARIN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIĞI İLE COVID-19 ANKSİYETESİ VE KORONAFOBİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ 39
5.3. ÇALIŞMADAKİ SINIRLILIKLAR 40
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER 41
6.1. SONUÇLAR 41
6.2. ÖNERİLER 42
7. KAYNAKLAR 43

EKLER **54**
EK 1. TANITICI BİLGİ FORMU 54
EK 2. KORONAVİRÜS FOBİSİ ÖLÇEĞİ 56
EK 3. YETİŞKİNLER İÇİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ 58
EK 4. KORONAVİRÜS ANKSİYETESİ ÖLÇEĞİ 61
EK 5. KORONAVİRÜS FOBİSİ ÖLÇEĞİ YAZILI İZNİ 62
EK 6. YETİŞKİNLER İÇİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ YAZILI İZNİ 63
EK 7. KORONAVİRÜS ANKSİYETESİ ÖLÇEĞİ YAZILI İZNİ 64
EK 8. BİLİMSEL ARAŞTIRMA YAZILI İZNİ 65
EK 9. ETİK KURUL İZNİ 66
EK 10. AYDIN İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ UYGULAMA İZNİ 67
EK 11. AYDIN SÖKE 02 NO'LU AİLE SAĞLIĞI MERKEZİ UYGULAMA İZNİ 68
EK 12. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU 69
EK 13. TEZ ÖNERİSİ YÖNETİM KURULU KARARI 72
ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ **74**

TABLOLAR

Tablo 4.1. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı (n=183) 20
Tablo 4.2. Katılımcıların CAS, CP19-S alt boyutları ve YPDÖ alt boyut puan ortalamaları 21
Tablo 4.3. Katılımcıların bazı özellikleri ile YPDÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması 24
Tablo 4.4. Katılımcıların bazı özellikleri ile CAS puan ortalamalarının karşılaştırılması 26
Tablo 4.5. Katılımcıların bazı özellikleri ile CP19-S puan ortalamalarının karşılaştırılması 23
Tablo 4.6. Katılımcıların CAS, CP19-S ve YPDÖ ile Altboyut Puan ortalamaları arasındaki ilişki 28

KISALTMALAR

AD : Anabilim Dalı

ASM : Aile Sağlığı Merkezi

CP19-S : Koronavirüs Fobisi Ölçeği

CAS : Koronavirüs Anksiyete Ölçeği

YPDÖ : Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

SARS : Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)

X±SS : Ortalama±Standart sapma

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Fatalitesi çok yüksek olan COVID-19 pandemisi, büyük bir sağlık krizine yol açarak önemli ve öncelikli küresel bir halk sağlığı sorunu haline gelmiştir (Chen ve ark., 2020; Gao ve ark., 2020; Kontoangelos ve ark., 2020). Virüs, salgının başlangıcından günümüze kadar Ekim 2021 tarihi itibariyle 239 437 517 kişinin enfekte olmasına ve dört milyondan fazla kişinin de ölümüne yol açmıştır (WHO, 2021). COVID-19 enfeksiyonu açısından; sağlık çalışanları, 65 yaş ve üzeri olanlar, kronik hastalığı olanlar, bağışıklık sistemi zayıf olanlar ve gebeler yüksek risk grubunda yer almaktadır (Dotters-Katz ve ark., 2020; Phoswa ve Khaliq, 2020).

Gebelik; fizyolojik, anatomik, psikolojik ve immünolojik değişimlerin yaşandığı doğal bir süreçtir (Zaigham ve Andersson, 2020). Gebelik sürecinde meydana gelen immünolojik ve kardiyopulmoner değişiklikler maternal ve fetal enfeksiyonlara yatkınlığı arttırmaktadır (Alzamora ve ark., 2020; Castro ve ark., 2020; Dashraath ve ark., 2020; Wang ve ark., 2021). Literatürde gebeliğe bağlı olarak immün sistemin baskılanması sonucunda gebelerde solunum yolu enfeksiyonlarının ve bu enfeksiyona bağlı morbidite ve mortalitenin yüksek olduğu bildirilmektedir (Liu ve ark., 2020; Ryan ve ark., 2020). Pnömoni, gebelikte en yaygın görülen solunum yolu enfeksiyonudur ve dolaylı anne ölüm nedenleri arasında üçüncü sıradadır (Castro ve ark., 2020). Monteleone ve arkadaşları (2020) yaptıkları bir sistematik derlemede; H1N1 salgınında gebelerde raporlanan hastaneye yatarak tedavi olma oranının genel toplumdan dört kat daha fazla olduğunu bildirmişlerdir. Aynı sistematik derlemede, Ciddi Akut Solunum Sendromu (Severe Acute Respiratory Syndrome- SARS) salgınında gebelerin yaklaşık yarısının yoğun bakıma ve %33'ünün solunum cihazına ihtiyaç duyduğu rapor edilmiştir (Monteleone ve ark., 2020). SARS ile aynı virüs ailesinden olan COVID-19'un da gebelerde pnömoniye karşı duyarlılığı artırmasından endişe edilmektedir (Alzamora ve ark., 2020). Allotey ve arkadaşlarının (2020) yaptığı meta-analiz çalışmasında COVID-19'un gebelerde görülme oranı %10 olarak bildirilmektedir (Allotey ve ark., 2020). Elshafeey ve arkadaşlarının (2020) COVID-19 tanısı alan gebeler ile yaptığı sistematik incelemede; enfeksiyonun gebelerin %95.6'sında hafif, %3.6'sında şiddetli ve %0.8'inde ise ciddi derecede seyrettiği rapor edilmiştir. Aynı çalışmada COVID-19 enfeksiyonunu ciddi derecede geçiren

gebelerde Akut Solunum Sıkıntısı Sendromu (Acute Respiratory Distress Syndrome-ARDS) ve çoklu organ yetmezliği geliştiği bildirilmiştir (Elshafeey ve ark., 2020; Portilla ve ark., 2021). Yapılan başka bir çalışmada, doğumdan sonra enfekte olan yenidoğanlarda semptomların beş ile 17 gün aralığında ortaya çıktığı ve bu semptomların genellikle taşipne, kusma, öksürük, ateş, pnömotoraks, karaciğer bozuklukları, trombositopeni ve tomografi taramasında izlenen pulmoner değişiklikler olduğu rapor edilmektedir (Abubakar ve Rabiu, 2021).

COVID-19 pandemisinin henüz etkin olarak kontrol altına alınamaması, sürekli artan vaka ve ölüm sayısı, erken ve geç dönem komplikasyonları ile ilgili belirsizlik, etkin bir tedavinin geliştirilememesi, gebelikte ilaç kullanımının sınırlı olması ve gebelikte COVID-19 aşılanmasına ilişkin olumsuz tutumlar gebelerde COVID-19 anksiyetesi ve koronafobi oluşmasına neden olabilmektedir (Asmundson, 2020). Ayrıca, doğum öncesi bakım hizmetlerinin yürütüldüğü sağlık merkezlerine ulaşım esnasında bulunulan toplumsal alanlardan, sağlık merkezindeki diğer gebelerden, hastalardan ya da sağlık personelinden dolayı enfeksiyona yakalanma endişesi de gebenin koronavirüs anksiyetesi ve koronafobi yaşamasına yol açabilmektedir (Cori ve ark., 2020).

Koronafobi, COVID-19 pandemisi nedeniyle günlük yaşamı olumsuz yönde etkileyen, davranışlarda ve ruh sağlığında aksaklıklara neden olan şiddetli ve kontrol edilemeyen korku durumu olarak tanımlanmaktadır (Bandelow ve ark., 2015; Leng ve ark., 2020; Labrague ve De Los Santos, 2020). Artmaya devam eden ölüm ve vaka sayıları, pandemi ile ilgili deneyimler ve sosyal medyadaki haberlere maruz kalma toplumda koronafobi ve anksiyete görülme sıklığını artırabilmektedir. Türkiye'de yapılan bir çalışmaya göre evde kalarak çalışmaya devam eden bireylerde iş yerinde çalışmaya devam eden bireylere göre daha yüksek düzeyde koronafobi yaşandığı rapor edilmektedir (Toprak Çelenay ve ark., 2020).Yapılan çalışmalarda koronafobinin yüksek depresyon, yaygın anksiyete, umutsuzluk, intihar düşüncesi gibi durumlarla ilişkili olduğu bildirilmektedir (Evren ve ark., 2020; Lee ve ark., 2020). COVID-19'un neden olduğu korku ve fobi gibi anksiyete bozuklukları, toplumun her kesimini etkilediği gibi gebelerin de ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Ben Ari ve ark., 2020; Lebel ve ark., 2020; Mappa ve ark., 2020; Nami ve ark., 2020).Yapılan çalışmalarda gebelerin, gebe olmayan kadınlara göre daha yüksek düzeyde anksiyete,

depresyon ve korku yaşadıkları bulunmuştur (Jiang ve ark., 2020; Asai ve ark., 2021). Süt ve Küçükkaya'nın COVID-19 pandemisi sırasında Türkiye'de 403 gebe ile yaptığı bir çalışmada gebelerde anksiyete oranı %64 olarak rapor edilmiştir (Süt ve Küçükkaya, 2020). Aynı çalışmada gebelerin %68'i doğum öncesi bakım için hastaneyi veya doktoru ziyaret etmekten korktuklarını bildirmiştir (Süt ve Küçükkaya, 2020). Doğum öncesi bakım hizmetlerinin aksatılmadan sürdürülmesi için gebelerde COVID-19 fobisi ve anksiyetesinin giderilmesi önemli ve öncelikli bir konu olarak değerlendirilmektedir. Literatürde, COVID-19 pandemi döneminde gebelerin, ruh sağlığının korunması ve sürdürülmesi için psikolojik dayanıklılığın desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Esterwood ve Saeed, 2020; Killgore ve ark., 2020; Mukhtar, 2020; Albott ve ark., 2020).

Psikolojik dayanıklılık; yaşanılan stres durumlarına karşı, bireyin güçlü ve sağlıklı kalma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Çam ve Büyükbayram., 2017; Liu ve ark., 2018). Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin ciddi tehdit olarak algılanan kriz durumlarında, olumlu bir ruh sağlığına sahip oldukları bilinmektedir. Literatürde fobi, stres, korku gibi anksiyete bozuklukları ile psikolojik dayanıklılık arasında negatif yönde bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır (Ran ve ark., 2020; Sternart ve ark., 2021). Salgınlar, felaketler, doğal afetler ve bulaşıcı hastalıklar bireylerin yüksek düzeyde korku,fobi ve anksiyete hissetmesine neden olduğu için psikolojik dayanıklılığın sürdürülmesini etkileyebilmektedir (Mappa ve ark., 2020; Mukhtar, 2020). Killgore ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada, psikolojik dayanıklılığı düşük olan bireylerin COVID-19 pandemisinin krizleriyle baş etmede daha fazla zorluk yaşadıkları bildirilmektedir (Killgore ve ark., 2020). Literatürde pandemi döneminde her bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyinin belirlenmesi ve dayanıklılığı arttırmak için profesyonel psikolojik danışmanlık hizmetinden yararlanması önerilmektedir (Sternart ve ark., 2021). Karaşar ve Canlı'nın (2020) 518 kişi ile yaptığı bir çalışmada; COVID-19 pandemi sürecinde psikolojik dayanıklılık düzeyinin erkeklerde, kadınlara oranla daha yüksek olduğu rapor edilmektedir (Karaşar ve Canlı, 2020).

Gebelikte güçlü psikolojik dayanıklılığın, maternal ve fetal sağlığı olumsuz etkileyen koronafobi ve anksiyete ile mücadelede etkili olabileceği öngörülmektedir. Bu bağlamda, gebelerin psikolojik dayanıklılık düzeyi ve dayanıklılık ile ilişkili

faktörlerin belirlenmesi pandemi sürecinde maternal ve fetal sağlığın korunmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Literatürde, gebelerde psikolojik dayanıklılık ile COVID-19 anksiyetesi ve koronafobisi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI

Çalışmada, COVID-19 pandemi sürecinde gebelerde psikolojik dayanıklılık ile COVID-19 anksiyetesi ve koronafobisi arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.2. ÇALIŞMANIN HİPOTEZLERİ

H_0: COVID-19 pandemi sürecindeki gebelerin psikolojik dayanıklılık düzeyi ile COVID-19 anksiyetesi ve COVID-19 fobisi arasında ilişki yoktur.

$H_{1\text{-}a}$: COVID-19 pandemi sürecindeki gebelerin psikolojik dayanıklılık düzeyi ile COVID-19 anksiyetesi ile arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

$H_{1\text{-}b}$: COVID-19 pandemi sürecindeki gebelerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile COVID-19 fobisi ile arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK

Travma, tehdit, hastalık, ekonomik kriz, kayıp gibi stresörlere karşı her bireyin verdiği tepki ve başa çıkma stratejisi özneldir. Yaşam boyu karşılaşılan ve bireyi olumsuz olarak etkileyen bu stresörler, toplumun ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyerek zorluklara dayanma gücünü azaltmaktadır. Travmatik durumu başarılı bir şekilde yöneterek iyileşen ve hayatına devam eden bireylerin sahip olduğu bu güç, psikolojik dayanıklılık olarak ifade edilmektedir (Bozdağ ve Ergün, 2020).

Psikolojik dayanıklılık, ilk kez 1979 yılında Kobasa tarafından; yoğun stres altında sağlıklı kalmayı sağlayan bir kişilik özelliği olarak ifade edilmiştir (Yöndem ve ark., 2021). Amerikan Psikoloji Derneği tarafından ise psikolojik dayanıklılık, "sıkıntı, travma, trajedi, tehditler, aile ve ilişki sorunları, ciddi sağlık sorunları veya mali sorunlar gibi önemli stres kaynakları karşısında iyi bir uyum süreci" olarak tanımlanmıştır (Amerikan Psikoloji Derneği, 2019). Diğer bir tanıma göre ise psikolojik dayanıklılık; farklı yaşam evrelerinde ortaya çıkabilen zorluklar karşısında bireyin başarılı bir biçimde problemlere karşı dirençli ve sağlam kalma gücüdür (Odown ve ark., 2018). Psikolojik dayanıklılık; yaşam olayları, kişisel özellikler ve deneyimler, aile ilişkileri ve desteği ve sosyal ilişkiler dahil olmak üzere birden çok faktörden etkilenen bir dayanma gücüdür (Çam ve Büyükbayram, 2017; Barnard ve Furtak, 2020).

Anksiyete, depresyon, fobi ve tükenmişlik gibi psikolojik rahatsızlıklarla baş edilemediği zaman toplumda üretkenliğin azalması, yaşamdan zevk alamama ve yakın ilişkilerden uzaklaşma gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Psikolojik dayanıklılık düzeyi bireyin bu psikolojik rahatsızlıklarla baş etmesini etkilemektedir (Sezgin, 2012). Literatürde, psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin; olumsuz olaylar karşısında fiziksel ve psikolojik sağlığı koruyarak daha fazla olumlu duygularla hareket ettikleri bildirilmektedir (Hosseini ve Besharat, 2010). Aynı zamanda psikolojik dayanıklılık ile madde kullanımı, depresyon ve intihar girişimi arasında negatif ilişki olduğu rapor edilmiştir (Tusaie ve ark., 2007). Wu ve arkadaşlarının (2016) Çin'li kadınlarla yaptığı çalışmada da yaş ile psikolojik dayanıklılık arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bildirilmektedir (Wu ve ark.,

2016). Li ve arkadaşlarının (2016) gebe kadınlarla yaptığı araştırmaya göre psikolojik dayanıklılığın, doğum öncesi maternal stres ve uyku kalitesi arasındaki ilişkiyi %22 oranında etkileyen anahtar faktör olduğu bildirilmektedir (Li ve ark., 2016).

COVID-19 pandemisi dahil olmak üzere salgın hastalıkların toplumun ruh sağlığı açısından anksiyete, depresyon ve yüksek stres düzeyleri ile sonuçlanan olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. Vaka ve ölüm sayının artması, enfeksiyonun yayılım hızının bir türlü kontrol altına alınamaması, enfesiyon kaynaklı kayıplar, karantina kuralları, kesin bir tedavinin olmaması, aşılamaya yönelik çekinceler dünya genelinde sağlık krizine yol açarak milyonlarca insanı psikolojik olarak etkilemektedir. COVID-19'dan kaynaklı meydana gelen kriz salgının kontrolü zorunlu hale getirmiştir.

Aile üyelerinden ve arkadaşlardan ayrılma, günlük ihtiyaçlarda eksiklik, maaş kesintisi, sosyal izolasyon, eğitim ve öğretimin kesintiye uğraması, iş kaybı gibi salgının kontrolüne yönelik önlemler toplumların psikososyal durumunu ve dayanıklılığını derinden etkilemektedir (Choi ve ark., 2020). Literatürde pandemi sürecinde, toplum gruplarında COVID-19'dan dolayı psikolojik dayanıklılığın azaldığı bildirilmektedir. Yapılan çalışmalarda COVID-19 korkusu ile psikolojik dayanıklılık arasında negatif yönde bir ilişki rapor edilmektedir (Altundağ, 2021; Kasapoğlu, 2020). Yörük ve Güleri'in pandemi sürecinde sağlık çalışanlarıyla yaptığı araştırmaya göre psikolojik dayanıklılık puanının yüksek olması depresyon, anksiyete ve korku gibi psikolojik durumlara karşı koruyucu bir faktör olarak bulunmuştur (Yörük ve Güler, 2021).

2.1.1. Gebelikte Psikolojik Dayanıklılık ve COVID-19 Pandemisi

Gebelik sürecinde olumsuz psikolojik durumların maternal ve fetal sağlığı etkilediği ve komplikasyon riskini arttırarak kötü doğum sonuçlarına yol açtığı bilinmektedir. Literatürde, gebelerin psikolojik durumlarının korunmasında anahtar faktörün psikolojik dayanıklılık olduğu vurgulanmaktadır (Jin ve ark., 2021). Jin ve arkadaşlarının gebelerle yaptığı bir araştırmada anne ve fetüsün sağlığı ve güvenliği konusunda anksiyetenin yarattığı stres, psikolojik dayanıklılığı olumsuz yönde etkilediği rapor edilmiştir (Jin ve ark., 2021). Noroozi ve arkadaşlarının (2020) 386

gebe ile yaptıkları çalışmada, fetal ve maternal bağlanmanın psikolojik dayanıklılık ile doğru orantılı olarak arttığı bildirilmektedir (Noroozi ve ark., 2020).

COVID-19 pandemisi, gebeleri hem fiziksel hem de psikolojik açıdan etkileyen ciddi bir sağlık krizidir. Maternal ve fetal sağlık açısından gebelerin fobi, ansiyete ve depresyon gibi olumsuz psikolojik durumlar ile baş etmeleri için dayanıklılık düzeylerinin yüksek olması gerektiği bilinmektedir. COVID-19 stres faktörlerine karşı gebelerin yaşadığı bu psikolojik rahatsızlıklarla mücadelede ilk aşamanın psikolojik dayanıklılığı güçlendirmek olduğu vurgulanmaktadır (Albott ve ark., 2020). Pandemi sürecinde çeşitli toplum gruplarında, psikolojik dayanıklılığın depresyon, anksiyete ve fobi ile ilişkili olduğunu bildiren çalışmalar olmakla birlikte, bu süreçte gebelerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve ilişkili faktörleri inceleyen bir araştırma raporuna rastlanmıştır.

2.2. ANKSİYETE

2.2.1. Anksiyete Tanımı ve Prevelansı

Anksiyete, Latince bir kelime olan Ango'dan gelen ve kişinin içten ya da dıştan algıladığı stresörlere karşı hissettiği endişe ve korku duygusu olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanıma göre bireyin dış ortamdan kaynaklanan tehditler karşısındaki duygudurumu olarak ifade edilmektedir (Yeniocak Tunç ve Yapıcı, 2019). Anksiyete, bireyin düşünmede, algılamada ve öğrenmede problemler yaşamasına neden olmaktadır. Bireyde dikkat eksikliği, bildiklerini hatırlayamama ve olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kuramama gibi sorunlar yaşanabilmektedir (Yeniocak Tunç ve Yapıcı, 2019).

Anksiyete hemen hemen her bireyin zaman zaman yaşadığı bir endişe duygusudur. Yapılan çalışmalarda anksiyetenin dünya çapında yaygın görülen bir psikolojik rahatsızlık olduğu rapor edilmektedir. Avustralya'da anksiyete görülme oranı %14,4, İran'da %15,6, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) %18 olarak bildirilmektedir (Hajebi ve ark., 2018; Pal, 2015). Ülkemizde ise Medeni ve arkadaşlarının (2020) yaptığı araştırmada toplumun anksiyete prevelansı %14,7 olarak bulunmuştur (Medeni ve ark., 2020).COVID-19 pandemi sürecinde yaşanılan sağlık krizine bağlı toplumun farklı gruplarında anksiyete düzeyinin arttığı bilinmektedir. Dönmez ve Uçur'un yaptığı bir araştırmaya göre COVID-19 pandemi sürecinde

çocukların anksiyete prevelansı %49,9 olarak bulunmuştur (Dönmez ve Uçur, 2021). Moyer ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmaya göre gebelerin %25'i doğum öncesi bakım hizmeti için hastaneyi ziyaret etmekten endişe duyduklarını rapor etmiştir (Moyer ve ark., 2020).

2.2.2. Anksiyete Nedeni ve Belirtisi

Anksiyete; belirli bir nedeni olmayan, çevresel faktörler, genetik faktörler, biyolojik ve bilişsel durumdaki değişiklikler, geçmişte yaşanan travmalar ve kişisel özellikler ile karakterize bir duygu durumudur. İhmal, cinsel şiddet, kronik hastalık, salgınlar, doğal afetler, travmatik olaylar, kayıplar, ayrılık, boşanma ve finansal zorluklar anksiyete oluşmasında rol oynayan faktörlerdendir (Evren, 2010).

Anksiyete; bireyde fizyolojik, psikolojik ve bilişsel değişiklikler meydana getirmektedir. Meydana gelen bu değişiklikler bireye özgüdür. Bireyde görülen fizyolojik değişiklikler; taşikardi ve takipne, kan basıncının yükselmesi, ağız kuruluğu, yutmada güçlük, bulantı, kusma, ishal, sık idrara çıkma, terleme, titreme, baş ağrısı ve baş dönmesi, uykusuzluk, bayılma, yorgunluk ve kas gerginliği olarak sıralanmaktadır. Psikolojik değişiklikler; korku, tedirginlik, huzursuzluk, güvensizlik, çekingenlik, çaresizlik, sinirlilik, öfke, depresyon, gerginlik, konsantrasyon güçlüğü, iştahsızlık, yorgunluk halidir. Bireyde görülen bilişsel değişiklikler ise; dikkat ve yaratıcılığın azalması, hatırlama ve karar verme güçlüğü, çevreye karşı ilginin azalması olarak bildirilmektedir (Karamustafalıoğlu ve Yumrukçal, 2011; Abbing ve ark., 2019).

2.2.3. Anksiyete Tedavisi

Dünya çapında anksiyete prevelansının giderek artması, hastalığın tedavisini zorunlu hale getirmektedir (Aykaç ve ark., 2015). Anksiyete bozukluklarının tedavisindeki temel amaç, bireyde meydana gelen olumsuz belirtileri azaltmak ve meydana gelen rahatsızlığın yönetimini sağlamaktır. Tedavi yöntemi olarak yaygın olarak; ilaç tedavisi, bilişsel davranışçı terapi ve psikoterapi yöntemleri kullanılmaktadır. Kullanılan yöntemden çok bireyin tedaviye uyumu büyük önem taşımaktadır (Brahmbhatt ve ark., 2021). Anksiyete bozukluklarında tedavi yöntemi bireye özgü olup herkes için farklı şekilde planlanmaktadır.

Farmakolojik tedavi, şiddetli anksiyete yaşayan olan ve bu durumun günlük yaşamını olumsuz etkilediği hastalar için tercih edilmektedir. Tedavideki amaç anksiyete semptomlarını hafifleterek bireyde psikolojik bir rahatlama sağlamaktır. Farmakolojik tedavinin anksiyete tedavisinde uzun süreli kullanımı önerilmemektedir (Çıtak, 2018). Benzodiazepinler, buspiron ve venlafaksin gibi farmakolojik ajanlar anksiyete tedavisinde yaygın olarak kullanılan ilaçlardır. Psikoterapi bireydeki anksiyete semptomlarını azaltmak için terapistle birlikte yapılan danışmanlık veya konuşma terapisidir. Psikoterapide amaç bireyin yaşadığı duyguların davranışını nasıl etkilediğini ortaya çıkarmak ve meydana gelen psikolojik rahatsızlığın yönetimini sağlamaktadır (Çıtak, 2018). Bilişsel davranışçı terapi ise, bireylerde anksiyete yaratan düşünceleri ve davranışları tespit ederek bu davranışların nasıl olumluya dönüşeceği konusunda bireye rehberlik hizmeti sunmaktır. Amaç bireyin anksiyete durumunu endişe duymadan yönetmesi ve bu durum ile baş etme stratejisi kazanmasını sağlamaktır (Aydın ve ark., 2010).

2.3. FOBİ

Yunanca'da, "phobos" sözcüğünden köken alan fobi, belirli bir durum veya nesneye karşı hissedilen şiddetli korku olarak tanımlanmaktadır. Hissedilen korku, kişinin günlük hayatını olumsuz yönde etkileyerek doğal bir süreçten çıkmaktadır (American Psychological Association, 2020). Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayımlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nda (DSM-V) fobiler; özgül fobi, sosyal fobi ve agorafobi olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). COVID-19'a karşı kalıcı ve aşırı bir korku olarak tanımlanan koronafobi de fobi sınıflamasında incelenmektedir (Arpacı ve ark., 2020; Arora ve ark., 2020).

Özgül fobi, belirli bir durum veya nesneye karşı duyulan şiddetli bir korku ve kaygı durumu olarak tanımlanmaktadır (Thng ve ark., 2020; Çıtak, 2018). Özgül fobinin yaşam boyunca görülme sıklığı kadınlarda %14-16 iken erkeklerde %5-7'dir. Uçağa binme, yükseklik, hayvanlar, iğne yapılması, kan görme gibi korkular özgül fobiye örnek olarak verilebilir. Hayvan ve yükseklik korkusu en sık görülen özgül fobi türleridir. Literatürde özgül fobinin kadınlarda erkeklere göre iki kat daha fazla görüldüğü bildirilmiştir (Öztekin ve ark., 2017). Sosyal fobi, ergenlikten önce veya

ergenlik döneminde başlayan ve kronikleşen, sosyal alanda önemli bozulma ve düşük yaşam kalitesi meydana getiren bir anksiyete bozukluğudur (Hajure ve Abdu, 2020). Agorafobi ise bireyin panik benzeri, yetersizlik düşündüren ya da utanç veren belirtilerin olması durumunda yardım alamayacağını düşündüğü için çeşitli durumlardan korkması veya kaçınması olarak tanımlanmaktadır. Agorafobiye yalnız kalmaktan, yalnız sokağa çıkmaktan, kalabalık yerlere girmekten korkmak örnek olarak verilebilir. Emetofobi ve tokofobi de gebelikte yaygın olarak fobi türleridir. Emetofobi, kusma ile karakterizedir. Kusmaktan ve kusma eyleminin izlenmesinden aşırı derecede korkma durumudur. Tokofobi ise şiddetli düzeyde yaşanan doğum korkusudur (Nath ve ark., 2020).

2.3.1. Koronafobi

COVID-19 pandemisine karşı şiddetli derecede hissedilen korkma durumu koronafobi olarak tanımlanmaktadır. Dünya çapında yaygın olarak görülmeye başlanan bu korku durumu salgın yönetimi açısından risk teşkil etmektedir. Bireylerde koronafobinin oluşmasına neden olabilecek faktörler; COVID-19 ile ilgili belirsizlikler, gelecek ve yaşam kaygısı, salgına yönelik yeni uygulamalar ve önlemler, ölüm korkusu, sosyal medyadaki bilgi kirliliği ve gebelerin bebek kaybı korkusu olarak sıralanabilir (Arora ve ark., 2020; Sağlık ve Duygun, 2021).

COVID-19 pandemi sürecinde koronafobi toplumun her kesimini etkilerek büyük bir sağlık krizi oluşturmaktadır. Labrague ve arkadaşlarının hemşirelerle yaptığı bir çalışmada göre hemşirelerde koronafobi görülme oranı %54 olarak bulunmuştur (Labrague ve ark., 2020). Turan ve arkadaşlarını yaptığı bir araştırmada ise katılımcıların orta düzeyde koronafobi yaşadıkları rapor edilmiştir (Turan ve ark., 2021). Abdelghani ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada koronafobi, anksiyete ve depresyon arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bildirilmektedir (Abdelghani ve ark., 2021).

2.4. GEBELİKTE ANKSİYETE VE FOBİ

2.4.1. Gebelik Sürecinde Görülen Psikolojik Değişimler

Gebelik, 40 hafta boyunca devam eden ve fetüsün doğumuyla son bulan bir doğal bir süreçtir (Taşkın, 2016). Bu 40 haftalık süreçte gebe, fetüsün sağlıklı bir şekilde büyümesi ve gelişimini tamamlaması için anatomik, metabolik, fizyolojik ve

psikolojik olarak birçok değişime maruz kalmaktadır. Gebeler; hormon değişiklikleri, gebelik sürecine uyum, kusma, ödem, mide bulantısı, baş dönmesi ve yorgunluk gibi gebelikkomplikasyonları nedeniyle psikolojik değişikliklere eğilimlidir. Sağlıklı bir gebelikte, gebenin bu değişimlere uyumu ve gebelik sürecinin yönetimi maternal ve fetal sağlık açısından büyük önem taşımaktadır (Lebel ve ark., 2020; Farias ve ark., 2020).

Gebelik döneminde anksiyete, fobi vedepresyon gibi psikolojik sıkıntılara yatkınlık artmaktadır. Eş veya sosyal destek eksikliği, psikiyatrik hastalık öyküsü, plansız ve/veya istenmeyen gebelik, kişinin yaşamındaki olumsuz olaylar, algılanan yüksek stres, mevcut veya geçmiş gebelik komplikasyonları gebelikte anksiyete görülme oranını arttıran risk faktörleridir (Biaggi ve ark., 2016). Literatürde gelişmekte olan ülkelerde, her üç gebeden birinin, gelişmiş ülkelerde ise on gebeden birinin önemli ruh sağlığı sorununa sahip olduğu vurgulanmaktadır (Alipour ve ark., 2012). Maternal ve fetal sağlığın korunması ve geliştirilmesi için olası psikolojik sorunlar ile başa çıkması oldukça önem taşımaktadır. Yapılan çalışmalarda, gebelikte en yaygın görülen psikolojik rahatsızlıkların anksiyete bozuklukları olduğu belirtilmektedir (Şeker ve ark., 2019; Pepe ve Ege, 2019). Koelewijn ve aradaşlarının (2017) gebelerle yaptıkları kohort çalışması sonucuna göre, gebeliğe bağlı anksiyetenin görülme oranı %11 olarak bildirilmektedir (Koelewijn ve ark., 2017). Şeker ve arkadaşlarının (2019) Türkiye'de 156 gebe ile yaptıkları araştırmada gebelerin %33,8'inde hafif düzeyde; %18,5'inde orta düzeyde ve %9,3'ünde ise ciddi düzeyde anksiyete yaşadıkları rapor edilmektedir (Şeker ve ark., 2019). Hassani ve arkadaşlarının (2017) yaptığı bir meta-analiz çalışmasına göre; gebelikte anksiyete belirtileri ve hafif-şiddetli depresif belirtilerin birlikte görülme prevalansı % 9.5, anksiyete belirtileri ve orta-şiddetli depresif belirtilerin birlikte görülme prevelansı % 6.3 olarak bildirilmektedir (Hassani ve ark., 2017).

Gebelikte; gebeliğe hazır oluşluk, değişimlere uyum sağlama ve alışma durumu, doğum korkusu ie dış görünümdeki değişimle gebelerin anksiyete ve fobi yaşamasına neden olabilmektedir (Virit ve ark., 2008). Halsizlik, bulantı, kusma gebeliğin ilk trimesterinde görülebilen anksiyete belirtileridir (Pepe ve Ege, 2019). Gebelikte doğum öncesi yaşanan sürekli ve şiddetli düzeyde anksiyete ve fobi;fiziksel ve psikolojik sağlığı bozma potansiyeline sahip komplikasyonların görülme riskini

arttırmaktadır (Kajdy ve ark., 2020). Emetofobi (kusma korkusu) ve tokofobi (aşırı doğum korkusu) de gebelikte yaygın görülen fobi türleridir. Tokofobisi olan gebelerin doğum korkusu nedeniyle normal vajinal doğum yerine sezaryan doğumu tercih ettikleri bildirilmektedir (Oconell ve ark., 2017; Najafi ve ark., 2021). Oconnell ve arkadaşlarının yaptığı metanaliz araştırmasında dünya çapında gebelikte tokofobi görülme oranı %14 olarak rapor edilmektedir (Oconnell ve ark., 2017).

Yapılan çalışmalarda gebelikte görülen anksiyete ve fobinin; preterm doğum, düşük, zayıf prenatal bağlanma, düşük doğum ağırlığı, zayıf fetal nörolojik, bilişsel ve davranışsal gelişim sorunu gibi olumsuz sonuçlara neden olduğu bildirilmektedir (Abasi ve ark., 2012; Baltacı ve Başer, 2020; Szegda ve ark., 2018; Salehi ve ark., 2020). Shahhosseini ve arkadaşlarının yaptıkları randomize kontrollü bir araştırmaya göre anksiyete yaşayan gebelerin doğan çocuklarının kalp atış hızı değişkenlik düzeyi kontrol grubuna göre daha düşük rapor edilmiştir.Gebelikte anksiyete yaşayan annelerin çocuklarının, günlük hayatta daha fazla korku yaşadıkları vurgulanmaktadır (Shahhosseini ve ark., 2015).

2.4.2. Gebelikte COVID-19 Anksiyetesi ve Koronafobi

Gebelik süreci annenin kendi ve fetüsün sağlığı için kaygılı olduğu bir süreçtir. Gebelik sürecinden kaynaklanan anksiyetenin dışında gebelerin psikolojik durumunu belirsizlikler, felakeler, doğal afetler, salgınlar ve pandemiler de olumsuz yönde etkilemektedir. Günümüzde dünya çapında görülen COVID-19 pandemisi her yaş grubundaki bireyleri etkilediği gibi kırılgan bir grup olan gebeleri de fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuz yönde etkilemektedir. COVID-19 pandemisinin henüz etkin olarak kontrol altına alınamaması, gebelerde artan vaka ve ölüm sayısı, erken ve geç dönem komplikasyonları ile ilgili belirsizlik, etkin bir tedavinin geliştirilememesi, gebelikte ilaç kullanımının sınırlı olması ve gebelikte COVID-19 aşılanmasına ilişkin çekinceler gibi durumlar gebelerde COVID-19 anksiyetesi ve koronafobi oluşmasına neden olabilmektedir (Asmundson, 2020). Ayrıca doğum öncesi bakım hizmetlerinin yürütüldüğü sağlık merkezlerine ulaşım esnasında bulunulan toplumsal alanlardan, sağlık merkezindeki diğer gebelerden, hastalardan ya da sağlık personelinden kaynaklanan COVID-19 enfeksiyona yakalanma endişesi de gebenin koronavirüs anksiyetesi ve koronafobi yaşamasına yol açabilmektedir (Cori ve ark., 2020).

Gebelerin doğum öncesi sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamaması beraberinde pek çok maternal fetal sağlık riskini getirmektedir. Maternal ve fetal sağlık açısından COVID-19'a karşı gelişen anksiye ve fobi ile başa çıkmak doğum öncesi sağlık hizmetlerinden faydalanma açısından büyük önem taşımaktadır.

Di Mascio ve arkadaşlarının (2020) yaptığı bir sistematik inceleme ve metanaliz araştırmasına göre COVID-19 tanısı alan gebelerin %90'ında pnömoni ve %41'inde erken doğum, meydana gelmiştir. Aynı çalışmada yenidoğanların ise % 57.2'sinin doğumdan sonra yenidoğan yoğun bakım ünitesine yatırıldığı rapor edilmiştir (Di Mascio ve ark., 2020). Saccone ve arkadaşlarının (2020) gebelerle yaptıkları araştırmaya göre katılımcıların %46'sı COVID-19 pandemi döneminde yaşadıkları anksiyete düzeyini yüksek olarak ifade etmişlerdir. Salehi ve arkadaşlarının (2020) 222 gebe ile yaptığı bir araştırmada, COVID-19 anksiyetesi ile gebelik sırasında yaşanan endişeler arasında pozitif anlamda bir ilişki olduğu bildirilmektedir (Salehi ve ark., 2020). Literatürde, gebelerin COVID-19 pandemisinde yaygın olarak bildirdikleri anksiyete nedenleri,enfeksiyona yakalanma korkusu, sosyal medyada yer alan haberler ve sosyal izolasyon olarak sıralanmaktadır (Nanjundaswamy ve ark., 2020). Corbett ve arkadaşlarının (2020) gebelerle yaptığı araştırmada gebelerin %35'inden fazlası hastalığa yakalanmamak için kendi kendini izole ettiklerini, üçte ikisinin de bulaş korkusu nedeniyle evden çalışmayı tercih ettiklerini bildirilmektedir. Aynı çalışmada gebelerin neredeyse yarısı birincil ulaşım yöntemlerini değiştirdiğini bildirirken birçok gebe de gıda, temizlik, koruyucu ekipman gibi ihtiyaçlarda stoklama yaptıklarını rapor etmişlerdir (Corbett ve ark., 2020).

3.GEREÇ VE YÖNTEMLER

3.1. ARAŞTIRMANIN ŞEKLİ

Bu çalışma, kesitsel tipte bir araştırma olarak yürütülmüştür.

3.2. ARAŞTIRMANIN YAPILDIĞI YER VE ÖZELLİKLERİ

Çalışma, Ocak 2021- Mart 2021 tarihleri arasında, Aydın ili Söke ilçesi 02 No'lu Aile Sağlığı Merkezi'nde (ASM) gerçekleştirilmiştir. Adı geçen ASM 13700 sayılı nüfusa hizmet vermektedir. Araştırmanın yapıldığı 02 No'lu ASM'de beş hekimve beş hemşire hizmet vermektedir.

3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini, araştırmanın yapıldığı tarihlerde 02 No'lu ASM'ye kayıtlı 345 gebe kadın oluşturmuştur.

3.4. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Çalışmanın örneklemini, araştırmaya katılmaya gönüllü 183 gebe oluşturmuştur. Çalışmaya alınacak gebe sayısının belirlenmesinde evren sayısı bilindiğinde alınacak örneklem büyüklüğü formülü kullanılarak en az 183 gebe alınması gerektiği hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğü hesaplanırken literatürde bildirilen %95 güven aralığı 0,05 hata payı ile, görülme sıklığı %50 varsayılarak örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır (Turan, 2021).

Hesaplamada kullanılan örneklem büyüklüğü formülü;

$$n = \frac{N\ t^2 p^* q}{d^2\ (N-1) + t^2\ p^* q}$$

N: Evrendeki birey sayısı (345)

n: Örnekleme alınacak birey sayısı 183

p: İncelenen olayın görülme sıklığı (0,5)

q: İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı (0,5)

t: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosundan bulunan teorik değer (1,96)

d: (0.5)

3.5. ARAŞTIRMAYA DAHİL EDİLME KRİTERLERİ

- ✓ Araştırmaya katılmaya gönüllü olmak
- ✓ Gebe olmak
- ✓ 18 yaş üzeri olmak
- ✓ Türkçe biliyor olmak
- ✓ Okur-yazar olmak

3.6. ARAŞTIRMA DIŞI KALMA KRİTERLERİ

- ✓ Tanılanmış bir psikiyatrik hastalığa sahip olmak
- ✓ Kronik hastalığı olmak
- ✓ İşitme ve görme engeli olmak

3.7. VERİLERİN TOPLANMASI

3.7.1. Veri Toplama Formları

Bu çalışmada kullanılan veri toplama formu; araştırmacılar tarafından literatür esas alınarak oluşturulmuştur (Basım ve Çetin, 2011; Arpacı ve ark., 2020; Daryani ve ark., 2020). Oluşturulan veri toplama formu 4 bölümden oluşmaktadır.

3.7.1.1. Tanıtıcı Bilgi Formu: Veri toplama formunun birinci bölümünde, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini ve COVID-19 ile ilgili öykülerini değerlendiren tanıtıcı bilgi formuna yer verilmiştir (14 soru).

3.7.1.2. Koronavirüs Fobisi Ölçeği (CP19-S): Veri toplama formunun ikinci bölümü "Koronavirüs Fobisi Ölçeği (CP19-S)" yer almaktadır. Ölçek COVID-19'a karşı gelişebilen fobiyi ölçmek için Arpacı ve arkadaşları tarafından 2020 yılında geliştirilmiş, geçerlik ve güvenirliği yapılmıştır. Ölçek beşliLikert tipi bir ölçektir. Psikolojik, somatik, sosyal ve ekonomik olmak üzere dört alt boyut ve 20 maddeden oluşmaktadır.Alt boyular; psikolojik alt boyut (1., 5., 9., 13., 17., ve 20. maddeler), somatik alt boyut (2., 6., 10., 14., ve 18.maddeler), sosyal alt boyut (3., 7., 11., 15., ve 19. maddeler) ve ekonomik alt boyut (4., 8., 12., ve 16. maddeler) olarak gruplanmaktadır. Alt boyut puanları, o alt boyuta ait maddelere verilen cevapların puan toplamı ile elde edilirken; toplam ölçek puanı ise alt boyut puanlarının toplamı ile elde edilir. Toplam puan 20 ile 100 puan arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar COVID-19'a karşı fobinin yüksek olduğunu yansıtmaktadır (Arpacı

ve ark., 2020). Arpacı ve arkadaşları (2020) ölçeğin Cronbach α değerinin 0,92 olduğunu bildirmektedir.

3.7.1.3. Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (YPDÖ): Veri toplama formunun üçüncü bölümünde yetişkinler için "Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" bulunmaktadır. Ölçek Friborg ve arkadaşları tarafından 2003 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirliği Basım ve Çetin (2011) tarafından yapılmıştır. Beşli Likert tipi bir ölçektir. Ölçek altı alt boyuttan ve 33 maddeden oluşmaktadır. Alt boyular; yapısal stil (3., 9., 15., ve 21. maddeler), gelecek algısı (2., 8., 14., ve 20. maddeler), aile uyumu (5., 11., 17., 23., 26., ve 32. maddeler), kendilik algısı (1., 7., 13., 19., 28., ve 31. maddeler), sosyal yeterlilik (4., 10., 16., 22., 25., ve 29. maddeler) ve sosyal kaynaklar (6., 12., 18., 24., 27., 30., ve 33. maddeler) olarak altı grupta incelenmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 33, en yüksek puan 165'tir. Ölçekten alınan yüksek puanlar psikolojik dayanıklılığın da yüksek olduğunu göstermektedir (Friborg ve ark., 2005; Basım ve Çetin, 2011). Basım ve arkadaşları (2011) ölçeğin cronbach α değerinin 0,86 olduğunu bildirmektedir.

3.7.1.4. COVID-19 Anksiyete Ölçeği (CAS): Veri toplama formunun dördüncü bölümünde "COVID-19 Anksiyete Ölçeği (CAS)" yer almaktadır. Ölçek Lee tarafından 2020 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirliği Evren ve arkadaşları (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçek beş maddeden oluşmakta ve beşli Likert tipi bir ölçektir. CAS'ın her bir maddesi son iki haftadaki deneyimlere dayanarak puanlanmaktadır. CAS toplam puanı ≥ 9, olması bireyin COVID-19 ile ilişkili anksiyete yaşadığını göstermektedir (Lee, 2020; Evren ve ark., 2020). Evren ve arkadaşları (2020) ölçeğin cronbach α değerinin 0,80 olduğunu bildirmektedir.

3.8. ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI

Araştırmanın uygulanması sürecinde, tez önerisini kabulünün akabinde, TC Sağlık Bakanlığı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulu'ndan, "Etik Onay" alınmıştır. Etik onayı takiben, TC Sağlık Bakanlığı, Aydın İl Sağlık Müdürlüğü'nden ve araştırmanın uygulandığı ASM sorumlu hekiminden kurum izni alınmıştır. Gerekli yasal izinler alındıktan sonra araştırmanın yapılacağı aile sağlığı merkezine başvuran gebelerden araştırmaya katılmaya gönüllü olanlardan "Gönüllü Onam Formu"nu imzalatılmıştır. Araştırmaya dahil olma kriterlerini karşılayan gebelere, veri toplama formunun sosyal mesafe

kurallarına uygun bir şekilde yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Katılımcılara, kişisel bilgilerinin korunacağı ve cevaplarının isim kullanılarak hiçbir zaman ve hiçbir yerde kullanılmayacağına ilişkin bilgi verilerek, kendisine uygun olan seçenekleri işaretlemesi istenmiştir. Veri toplama formu katılımcıların mahremiyetinin sağlandığı, sessiz bir ortamda uygulanmıştır. Katılımcıların formun doldurulmasına ilişkin soruları, yönlendirme yapılmaksızın cevaplanmıştır. Veri toplama formunun doldurulmasının ortalama 20 dakika sürmüştür.

3.9. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmada elde edilen veriler, sayımla belirlenen değişkenler için sayı ve yüzde ile ölçümle belirlenen değişkenler ortalama±standart sapma, minumum maksimum değerler şeklinde gösterilmiştir. Karşılaştırmalı istatistiklerde örneklemin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogrov Smirnov Testi ile analiz edilmiştir. Veri setinormal dağılıma uymadığı için iki gruplu bağımsız değişkenler ile karşılaştırılmasında Mann Whitney U Testi, ikiden fazla gruplu sürekli verilerin karşılaştırılmasında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığı Kruskal Wallis Analizi çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Ölçek puanları ile sürekli veriler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Spearman’s Korelasyon analizinden faydalanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizlerde SPSS for Win. Ver. 20.0 paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık sınırı olarak $p<0,05$ kabul edilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Katılımcıların yaş ortalaması 28,65±5,18'dir (min.:19, mak.:43). Katılımcıların %31,7'si (n=58) lise mezunu olup %51,9' unun (n=95) ekonomik durumu geliri giderine eşittir. Katılımcıların %55,7'si 2. Trimesterda olup gebelik haftaları ortalaması 21,69±8,58'dir. Çalışmada yer alan katılımcıların %20,8'si (n=38) doğum öncesi kontrollere düzenli gitmediğini ifade etmiştir. Katılımcıların %59,6'sı (n=109) şu anki ruhsal sağlığı "çok iyi" ve "iyi" olarak belirtmiştir. Katılımcıların, %15,8'inin (n=29) COVID-19 tanısı aldığı, %59,6'sının (n=109) çevresinde COVID-19 tanısı alan bireyler olduğu, %19,7'sinde (n=36) çevresinde COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle ölen bireyler olduğu saptanmıştır (Tablo 4.1.).

Tablo 4.1. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı (n=183)

Özellikler		N	%
Yaş grupları	40 yaş ve üzeri	4	2,2
	36-40 yaş	11	6,0
	26-35 yaş	113	61,7
	18-25 yaş	55	30,1
Trimester	1. Trimester	34	18,6
	2. Trimester	102	55,7
	3. Trimester	47	25,7
Eğitim durumu	İlkokul	32	17,5
	Ortaokul	39	21,3
	Lise	58	31,7
	Üniversite	54	29,5
Çalışma durumu	Çalışmıyor	135	73,8
	Çalışıyor	40	21,9
	Doğum izninde	8	4,3
Gelir durumu	Gelir giderden az	55	30,1
	Gelir gidere eşit	95	51,9
	Gelir giderden fazla	33	18,0
Pandemi sürecinde doğum öncesi kontrollerinize eksiksiz gittiniz mi?	Evet	145	79,2
	Hayır	38	20,8
Şu anki psikolojik durumunuzu nasıl idafe edersiniz?	Çok iyi	27	14,8
	İyi	82	44,8
	Orta	50	27,3
	Fena değil	22	12,0
	Kötü	2	1,1
COVID-19 belirtisi gösterdiniz mi?	Evet	27	14,8
	Hayır	150	82,0
	Hatırlamıyorum	6	3,2
Çevresinde COVID-19 dan ölen birey oldu mu?	Evet	36	19,7
	Hayır	147	80,3
COVID-19 tanısı aldınız mı?	Evet	29	15,8
	Hayır	154	84,2
COVID-19 için ilaç tedavisi aldınız mı?	Evet	177	96,7
	Hayır	6	3,3
COVID-19 tedavisi alma durumunuz (n=29)	İlaçsız evde izole	23	12,6
	Evde ilaç tedavisi	4	2,2
	Hastanede ilaç tedavisi	2	1,1
Karantinada bulunma durumu	Evet	31	16,9
	Hayır	152	83,1

4.2. KATILIMCILARIN CAS, CP19-S VE YPDÖ PUAN ÖZELLİKLERİ

Çalışmada katılımcıların, CAS puan ortalaması 6,67±2,56 ve CP19-S toplam puan ortalaması 53,78±11,80 olarak bulunmuştur. Katılımcıların, YPDÖ toplam puan ortalaması ise 104,17±10,99'dur (Tablo 4.2.).

Tablo 4.2. Katılımcıların CAS, CP19-S alt boyutları ve YPDÖ alt boyut puan ortalamaları

Ölçekler	**Madde Sayısı**	**Ort ± SS**	**Min-Max**
CAS			
CAS Toplam	5	6,67±2,56	5-18
CAS puanları kesme noktasına göre dağılımı	**n**		**%**
< 9	147		80,3
9 ≥	36		19,7
	Madde Sayısı	**Ort ± SS**	**Min-Max**
CP19-S			
CP19-S Psikolojik alt boyut	6	19,40±4,73	8-30
CP19-S Somatik alt boyut	5	9,51±3,14	5-24
CP19-S Sosyal alt boyut	5	15,74±4,01	5-25
CP19-S Ekonomik alt boyut	4	9,13±2,77	4-19
CP19-S Toplam	20	53,78±11,80	20-91
YPDÖ			
YPDÖ Yapısal Stil	4	12,69±2,66	6-20
YPDÖ Gelecek Algısı	4	12,40±2,28	4-20
YPDÖ Kendilik Algısı	6	19,81±3,73	12-30
YPDÖ Sosyal Yeterlilik	6	19,88±3,01	10-30
YPDÖ Aile uyumu	6	19,50±3,06	11-30
YPDÖ Sosyal Kaynaklar	7	19,90±3,72	16-35
YPDÖ Toplam	33	104,17±10,99	89-165

4.3. KATILIMCILARIN BAZI ÖZELLİKLERİ İLE YPDÖ PUAN ORTALAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Yapılan analizlerde katılımcıların trimesterları ile YPDÖ ve alt ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında; katılımcıların trimesterları ile YPDÖ sosyal yeterlilik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.3.). Katılımcıların, çevresinde COVID-19 tanısı alan birey olma durumu ile YPDÖ yapısal stil ve sosyal yeterlilik boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 4.3.).

Yapılan analizlerde katılımcıların; yaş grupları, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir durumu, algılanan ruh sağlığı düzeyi, doğum öncesi kontrollere eksizsiz

gitme, COVID-19 tanısı alma, karantinada bulunma, COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle ilaç tedavisi alma ve çevresinde COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle ölen birey olma durumları ile YPDÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan fark olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$) (Tablo 4.3.).

Tablo 4.3. Katılımcıların bazı özellikleri ile YPDÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

YPDÖ Ölçeği	Trimester			Çevresinde COVID-19 tanısı alan birey olma durumu	
	1.trimester	2.trimester	3.trimester	Evet	Hayır
YPDÖ Yapısal Stil	13,00±2,90	12,75±2,50	12,36±2,83	12,31±2,39	13,26±2,94
Test İstatistiği	1,258[a]			2,238[b]	
p	0,533			**0,025***	
YPDÖ Gelecek Algısı	12,38±2,91	12,55±2,20	12,09±1,95	12,58±2,40	12,14±2,10
Test İstatistiği	1,413[a]			1,421[b]	
p	0,493			0,155	
YPDÖ Kendilik Algısı	19,82±3,70	19,84±2,92	20,00±2,69	19,46±2,91	20,50±3,07
Test İstatistiği	0,748[a]			2,151[b]	
p	0,688			**0,032***	
YPDÖ Sosyal Yeterlilik	20,29±3,57	19,66±2,99	18,57±2,60	19,14±2,96	20,03±3,14
Test İstatistiği	6,733[a]			2,006[b]	
p	**0,035***			**0,045***	
YPDÖ Aile Uyumu	21,00±3,72	19,58±3,53	19,45±4,06	19,76±3,22	19,88±4,40
Test İstatistiği	2,844[a]			0,722[b]	
p	0,241			0,470	
YPDÖ Sosyal Kaynaklar	21,32±5,04	19,18±3,10	20,43±3,55	19,81±3,31	20,03±4,28
Test İstatistiği	4,833[a]			0,065[b]	
p	0,089			0,948	
YPDÖ TOPLAM	107,82±14,85	103,55±9,52	102,89±10,41	103,06±9,57	105,82±12,70
Test İstatistiği	0,629[a]			1,490[b]	
p	0,730			0,136	

a = Kruskal Wallis, b = Mann Whitney U, *= $p < 0,05$

4.4. KATILIMCILARIN BAZI ÖZELLİKLERİ İLE CAS PUAN ORTALAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Çalışmadaki katılımcıların, COVID-19 tanısı alma durumu, karantinada kalma ve çevresinde COVID-19 tanısı alan birey olma durumu ile CAS toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.4.). Yapılan analizlerde katılımcıların; yaş grupları, eğitim, gelir, çalışma, algılanan ruh sağlığı, trimester, doğum öncesi kontrollere eksiksiz gitme, COVID-19 tedavi alma durumu, çevresinde COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle ölen birey olma durumları ile CAS arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.4.).

Tablo 4.4. Katılımcıların bazı özellikleri ile CAS puan ortalamalarının karşılaştırılması

Özellikler	**CAS**		
	Ort±SS	**Test İstatistiği**	**p**
Eğitim durumu			
İlkokul	7,44±3,44	3,267[a]	0,352
Ortaokul	6,41±2,40		
Lise	6,40±2,14		
Üniversite	6,70±2,45		
Gelir durumu			
Gelir giderden az	6,80±2,72	0,371[a]	0,831
Gelir gidere eşit	6,69±2,53		
Gelir giderden fazla	6,39±2,41		
Trimester			
I. Trimester	6,82±2,62	0,352[a]	0,838
II. Trimester	6,64±2,48		
III. Trimester	6,63±2,73		
COVID-19 tanısı aldınız mı?			
Evet	8,05±2,94	2,988[b]	**0,003***
Hayır	6,48±2,46		
Pandemi sürecinde karantinada bulunma durumu			
Evet	8,23±2,83	4,094[b]	**0,001***
Hayır	6,36±2,39		
Çevresinde COVID-19 hastalığı geçiren birey olma durumu			
Evet	1,94±2,621	3259,5[b]	**0,017***
Hayır	1,27±2,43		

a = Kruskal Wallis
b = Mann Whitney U
*= $p < 0,05$

4.5. KATILIMCILARIN BAZI ÖZELLİKLERİ İLE CP19-S PUAN ORTALAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Katılımcıların, eğitim durumu ile CP19-S ve alt ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında; eğitim durumu ile CP19-S ekonomik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.5.). Katılımcıların, gelir durumları, CP19-S ve alt boyutları puan ortalamaları ile karşılaştırıldığında; gelir durumu ile CP19-S somatik ve CP19-S ekonomik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.5.). CP19-S somatik alt boyutunda saptanan farklılığın; geliri giderine eşit olan katılımcılar (16,13±4,17) ile geliri giderinden fazla olan katılımcılar (15,09±4,32) arasında olduğu belirlenmiştir ($p=0,048$). CP19-S ekonomik alt boyutunda saptanan farklılığın ise geliri giderinden fazla olan katılımcılardan (7,94±2,82) kaynaklandığı bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların, çalışma durumu ile CP19-S ve alt boyutları puan ortalamaları ile karşılaştırıldığında; doğum izninde olan katılımcıların CP19-S somatik alt boyut puan ortalamaları diğer katılımcılara göre yüksek bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 4.5.).

Çalışmaya katılan katılımcıların COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle ilaç tedavisi alma durumu ile CP19-S somatik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 4.5.). Katılımcıların, çevresinde COVID-19 tanısı alan birey olma durumu ile CP19-S psikolojik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 4.5.). Çevresinde COVID-19 tanılı birey olan katılımcıların CP19-S psikolojik alt boyut puan ortalaması (20,10±4,73) diğer katılımcıların puanlarından (18,38±4,55) daha yüksektir.

Katılımcıların yaş grupları, algılanan ruh sağlığı düzeyi, trimester, doğum öncesi kontollere eksiksiz gitme durumu, COVID-19 tanısı alma, karantinada bulunma durumu, çevresinde COVID-19'dan ölen bireylerin olma durumları ile CP19-S toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.5.).

Tablo 4.5. Katılımcıların bazı özellikleri ile CP19-S puan ortalamalarının karşılaştırılması

	CP19-S Psikolojik			CP19-S Somatik			CP19-S Sosyal			CP19-S Ekonomik			CP19-S Toplam		
	Ort±SS	**Test İstatistiği**	**P**	**Ort±SS**	**Test İstatistiği**	**p**	**Ort±SS**	**Test İstatistiği**	**p**	**Ort±SS**	**Test İstatistiği**	**p**	**Ort±SS**	**Test İstatistiği**	**p**
Eğitim durumu															
İlkokul	19,50±3,41	4,206[a]	0,240	10,22±3,52	2,132[a]	0,545	16,59±3,40	3,275[a]	0,351	10,16±2,24	10,549[a]	**0,032***	56,47±10,33	2,245[a]	0,523
Ortaokul	18,62±4,72			9,10±3,05			15,33±4,23			9,41±2,98			52,46±17,78		
Lise	19,02±4,30			9,40±2,73			15,26±4,06			8,97±2,66			52,64±11,30		
Üniversite	20,33±5,71			9,50±3,38			16,06±4,12			8,48±2,88			54,37±13,09		
Gelir durumu															
Gelir giderden az	18,91±3,66	1,517[a]	0,468	9,51±2,78	6,295[a]	**0,043***	15,47±3,51	1,695[a]	0,428	9,13±2,38	11,162[a]	**0,004***	53,02±9,22	4,030[a]	0,133
Gelir gidere eşit	19,83±5,00			9,87±3,28			16,13±4,17			9,54±2,87			55,37±12,45		
Gelir giderden fazla	19,00±5,48			8,45±3,12			15,09±4,32			7,94±2,82			50,48±13,19		
Trimester															
I. Trimester	19,12±5,76	0,316[a]	0,854	9,56±4,18	1,673[a]	0,433	15,15±4,88	1,131[a]	0,568	8,97±3,09	0,663[a]	0,718	52,75±15,00	0,591[a]	0,744
II. Trimester	19,34±4,90			9,31±2,77			15,90±4,00			9,05±2,48			53,60±11,29		
III. Trimester	19,74±3,46			9,90±3,06			15,85±3,35			9,38±3,16			54,87±10,39		
Çalışma durumu															
Çalışmıyor	19,01±4,21	5,669[a]	0,059	9,48±2,98	8,451[a]	**0,015***	15,53±3,69	0,312[a]	0,855	9,20±2,62	2,997 [a]	0,223	53,22±10,54	4,608[a]	0,100
Çalışıyor	19,78±5,72			9,40±3,35			16,03±4,875			8,70±3,28			53,90±14,64		
Doğum izninde	24,13±5,54			10,50±4,78			18,00±4,44			10,00±2,92			62,63±14,45		
COVID-19 ilaç tedavisi alma durumu															
Evet	19,44±4,78	0,656[b]	0,512	9,61±3,12	2,253[b]	**0,024***	15,82±3,99	1,258[b]	0,208	9,19±2,74	1,404[b]	0,160	54,05±11,82	1,866[b]	0,062
Hayır	18,50±3,02			6,67±2,66			13,50±4,59			7,17±3,31			45,83±8,98		
Çevresinde COVID-19 olan birey olma durumu															
Evet	20,10±4,73	3341,0[b]	**0,048***	9,67±3,38	3895,0[b]	0,692	16,17±4,20	3552,5[b]	0,170	9,19±3,06	4022,5[b]	0,976	55,13±12,51	3533,0[b]	0,155
Hayır	18.38±4.55			9.27±2.75			15.12±3.66			9.03±2.31			51.58±10.44		
a = Kruskal Wallis, b = Mann Whitney U, *= p < 0,05															

4.6. CAS, CP19-S VE YPDÖ ÖLÇEĞİ PUANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Katılımcıların CAS toplam ve CP19-S toplam puan ortalaması arasında orta düzeyde güçlü ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r= 0,471$; $p<0,001$). Katılımcıların CAS toplam puan ortalaması ile CP19-S alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı, pozitif yönde ilişkiler olduğu bulunmuştur (Tablo 4.6.). CAS, CP19-S toplam ve alt boyutları ile YPDÖ toplam ve alt boyutları arasında istatistiksel açıdan bir korelasyon bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.6.).

Tablo 4.6. Katılımcıların CAS, CP19-S ve YPDÖ ile Altboyut Puan ortalamaları arasındaki ilişki

Spearman's rho		CAS	CP19-S Toplam	CP19-S Psikolojik	CP19-S Somatik	CP19-S Sosyal	CP19-S Ekonomik	YPDÖ Toplam	YPDÖ Yapısal Stil	YPDÖ Gelecek Algısı	YPDÖ Aile uyumu	YPDÖ Kendilik Algısı	YPDÖ Sosyal Yeterlilik	YPDÖ Sosyal Kaynaklar
CP19-S Toplam	r	0,471*	1,000	-										
	p	0,001	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CP19-S Psikolojik	r	0,405*	0,853*	1,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	p	0,001	0,001	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CP19-S Somatik	r	0,427*	0,563*	0,279*	1,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	p	0,001	0,001	0,001	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CP19-S Sosyal	r	0,334*	0,854*	0,738*	0,261*	1,000	-	-	-	-	-	-	-	-
	p	0,001	0,001	0,001	0,001	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CP19-S Ekonomik	r	0,329*	0,676*	0,380*	0,520*	0,453*	1,000	-	-	-	-	-	-	-
	p	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	-	-	-	-	-	-	-	-
YPDÖ Toplam	r	0,020	0,055	0,062	-0,074	0,081	0,128	1,000	-	-	-	-	-	-
	p	0,791	0,456	0,401	0,320	0,277	0,084	-	-	-	-	-	-	-
YPDÖ Yapısal Stil	r	-0,020	0,039	0,086	-0,112	0,097	0,047	0,520*	1,000	-	-	-	-	-
	p	0,783	0,604	0,250	0,130	0,190	0,526	0,001	-	-	-	-	-	-
YPDÖ Gelecek Algısı	r	0,119	0,005	0,048	-0,090	0,012	0,009	0,390*	0,020	1,000	-	-	-	-
	p	0,109	0,952	0,519	0,225	0,875	0,902	0,001	0,790	-	-	-	-	-
YPDÖ Aile uyumu	r	0,006	-0,007	-0,024	-0,042	0,033	0,114	0,626*	0,258*	0,181*	1,000	-	-	-
	p	0,933	0,922	0,747	0,569	0,660	0,126	0,001	0,001	0,014	-	-	-	-
YPDÖ Kendilik Algısı	r	0,053	0,010	0,005	0,009	0,042	0,044	0,452*	0,167*	-0,033	0,167*	1,000	-	-
	p	0,478	0,890	0,949	0,902	0,569	0,557	0,001	0,024	0,654	0,024	-	-	-
YPDÖ Sosyal Yeterlilik	r	-0,057	-0,038	-0,027	0-,085	-0,067	-0,019	0,510*	0,241*	0,307*	0,111	0,117	1,000	-
	p	0,441	0,614	0,716	0,253	0,365	0,803	0,001	0,001	0,001	0,136	0,114	-	-
YPDÖ Sosyal Kaynaklar	r	0,036	0,118	0,086	0,120	-0,006	0,181*	0,399*	0,130	0,077	0,185*	0,042	-0,019	1,000
	p	0,626	0,110	0,247	0,105	0,938	0,014	0,001	0,079	0,299	0,012	0,571	0,804	-

r = Spearman's Corelation
*= $p < 0,05$

5. TARTIŞMA

5.1. KATILIMCILARIN YPDÖ, CAS ve CP19-S PUANLARI İLE BAZI ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

5.1.1. Psikolojik Dayanıklılık

Dünya çapında ciddi bir halk sağlığı krizine neden olan COVID-19 enfeksiyonu riskli ve kırılgan bir grup olan gebelerin de sağlığını hem fiziksel hem de psikolojik yönden etkilemektedir. Pandeminin neden olduğu, olumsuz psikolojik durumlara karşı anahtar faktörün psikolojik dayanıklılık olduğu dikkate alındığında, bu süreçte gebelerin psikolojik dayanıklılıklarının devamlılığının sağlanması önem taşımaktadır (Jin ve ark., 2021). Bahadır Yılmaz ve Şahin'in (2019) Giresun ilinde yaptığı araştırmada gebelerin YPDÖ toplam puan ortalaması orta düzeyde olduğu bildirilmiştir (Bahadır Yılmaz ve Şahin, 2019). Bu çalışmada ise literatürden farklı olarak gebelerin YPDÖ toplam puanının ortalamanın üzerinde bulunmuştur. Bahadır Yılmaz ve Şahin (2019) çalışmalarının uygulamasını 2016 yılında gerçekleştirmiştir. İki çalışma arasındaki farkın; pandemi koşullarından ve örneklem grubunun özelliklerinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

Gebelik sürecinde olumsuz psikolojik durumların maternal ve fetal sağlığı etkilediği ve komplikasyon riskini arttırarak kötü doğum sonuçlarına yol açtığı bildirilmektedir (Jin ve ark., 2021). Yalnız Dilcen ve arkadaşlarının (2021) *Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği* ile gebelerle yaptığı çalışmada gebelerin trimesterları ile psikolojik dayanıklılık arasında istatistiksel açıdan bir fark olmadığı bildirilmektedir (Yalnız Dilcen ve ark., 2021). Bu çalışmada da benzer şekilde, trimester ile psikolojik dayanıklılık toplam puanı arasında fark bulunmamıştır. Bununla birlikte, yalnız sosyal yeterlilik alt boyutunda, üçüncü trimesterda olan gebelerin psikolojik dayanıklılık puan ortalamasının diğer gebelere göre daha düşük düzeyde olduğu dikkat çeken bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Elde edilen bu bulgunun, son trimesterda gebenin değişen fiziksel özellikleri ve pandemi koşulları nedeniyle, sosyal yaşantının sınırlanması, yaşam konforunun bozulması gibi faktörlerden etkilenebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, son trimesterın psikolojik dayanıklılık açısından riskli bir dönem olduğu değerlendirilebilir.

COVID-19 tanısı almış bir aile üyesi veya arkadaşı olan kişilerin daha yüksek düzeyde korku yaşadıkları bilinmektedir. Literatürde, hissedilen korkunun psikolojik dayanıklılığı azalttığı bildirilmektedir (Altundağ, 2021). Karataş ve Tagay'ın (2021) yaptığı çalışmada, çevresinde COVID-19 tanısı almış birey olması durumunun psikolojik dayanıklılığı etkilemediği rapor edilmektedir (Karataş ve Tagay, 2021). Bu araştırmada literatüre benzer olarak çevresinde COVID-19 tanısı almış birey olan katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile diğer katılımcılar arasında bir fark bulunmamıştır. Ancak, yapısal stil ile kendilik algısı alt boyutlarında Çevresinde COVID-19 tanısı almış birey olan katılımcıların, diğer katılımcılardan puanları daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgunun, COVID-19 enfeksiyonunun beklenmedik bir şekilde bulaşması, enfeksiyon şiddetinin öngörülemesi, bireysel olarak hastalık üzerinde kontrol duygusunun zayıf hissedilmesi gibi deneyimlere tanık olan katılımcıların yapısal stil ile kendilik algısı dayanıklılık düzeylerinin etkilendiği düşünülmektedir.

Literatürde COVID-19 pandemisinin toplumdaki her yaş grubunu psikolojik açıdan olumsuz etkileyerek psikolojik dayanıklılığı düşürdüğü vurgulanmaktadır (Kaplan ve ark., 2021). Jin ve arkadaşlarının (2021) gebelerle yaptığı araştırmada yaş ile psikolojik dayanıklılık arasında bir ilişki bulunmadığı rapor edilmektedir (Jin ve ark., 2021). Bu çalışmada da literatüre benzer şekilde gebelerde yaş ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında istatistiksel açıdan bir ilişki bulunmamıştır.

Eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşma ve doğru bilgiyi davranışa dökme gibi tutumların arttığı ve bilinmeyene ait korkunun azaldığı bildirilmektedir (Üst ve ark., 2013). Yalnız Dilcen ve arkadaşlarının (2021) *Kısa Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği* ile yaptığı araştırmada, gebelerin eğitim durumu ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında istatistiksel açıdan bir fark olmadığı rapor edilmektedir (Yalnız Dilcen ve ark., 2021). Bu çalışmada da literatüre benzer şekilde gebelerin eğitim durumu ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan bir ilişki bulunmamıştır.

Literatürde, kayıp gibi travmatik olaylar ile psikolojik dayanıklılık arasında bir ilişki olduğu bildirilmektedir (Dok ve Korkut Owen, 2021). Çetin ve Anuk'un (2020) üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada çevresinde COVID-19 enfeksiyonu

nedeniyle bir yakınını kaybeden katılımcıların, kaybetmeyenlere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha düşük olduğu rapor edilmektedir (Çetin ve Anuk, 2020). Bu çalışmada ise literatürden farklı olarak çevresinde COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle bir yakınını kaybetme durumu ile psikolojik dayanıklılık arasında bir ilişki bulunmamıştır. İki çalışma arasındaki farkın örneklem grubunun özelliğinden ve araştırmaların uygulandığı zamanlardaki pandemi koşullarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Kaybedilen yakının yakınlık derecesinin de psikoloji dayanıklılık üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Çalışmada COVID-19 nedeniyle kaybedilen yakının yakınlık derecesinin sorgulanmaması bir kısıtlılık olarak değerlendirilmektedir.

Katılımcıların, algılanan ruh sağlığı, çalışma, gelir, COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle ilaç tedavisi alma, karantinada bulunma durumları ile koronofobi arasında bir ilişki bulunmamıştır. Litertürde bu değişkenleri ele alan çalışma sonucuna rastlanmıştır.

5.1.2. COVID-19 Anksiyetesi

COVID-19 pandemisinde gebelik, anne ve fetüs sağlığı açısından mevcut risklere yenilerinin eklendiği, savunmanın zayıfladığı bir dönemdir. Literatürde gebelik sırasında yaşanan anksiyetenin, anne ve fetüsün sağlığı açısından büyük bir risk oluşturduğu vurgulanmaktadır (Lebel ve ark., 2020). CAS ölçeğinin kesme noktasının "9" olduğu ele alındığında (Evren ve ark., 2020); bu çalışmada katılımcıların COVID-19'a bağlı ortalama anksiye düzeyi kesme noktasının altında ve düşük düzeyde olmakla birlikte, her beş katılımcıdan birinin (%19,7) anksiyete düzeyinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Saccone ve arkadaşları *Spielberger Durumsal-Sürekli Kaygı Envanteri* (STAI) ile COVID-19 pandemi sürecinin ilk aylarında gebelerde anksiyete düzeyinin orta/şiddetli olduğunu bildirmektedir (Saccone ve ark., 2020). Saccone ve arkadaşları (2020) çalışmalarını pandeminin ilk ayında, bu çalışma ise yaklaşık olarak pandeminin birinci yılında uygulanmıştır, iki çalışma arasındaki farkın çalışmaların uygulandığı zamanlardan ve popülasyonun kültürel farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın uygulandığı tarih dikkate alındığında, pandeminin yaklaşık birinci yılı sonunda olmasının, COVID-

19 pandemisinin beklenenden uzun sürmesinin, gebelikte aşılama hizmetlerinin başlaması, kısıtlama kurallarının kaldırılması gibi nedenlerden dolayı gebelerde COVID-19 anksiyetesinin düşük düzeyde olduğu öngörülmekle birlikte hala beş gebeden birinin anksiyete düzeyinin yüksek olduğu da dikkat çekmektedir.

COVID-19 enfeksiyonu tekrarlayabilen, basit semptomlardan ciddi solunum yetmezliğine kadar gidebilen bir hastalıktır (Alsharif ve Qurashi, 2021). Günlü ve arkadaşlarının (2021) yaptığı çalışmada katılımcıların COVID-19 tanısı alma durumları ile anksiyete düzeyleri arasında fark olmadığı bildirilmektedir (Günlü ve ark., 2021). Literatürün aksine, bu çalışmada ise COVID-19 tanısı alan gebelerin anksiyete puanları, tanı almayanlara göre daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Kırılgan ve riskli bir grup olan gebelerden daha önce COVID-19 enfeksiyonu geçirenlerin tekrar enfeksiyona yaklanma endişesi taşımaları ve enfeksiyonu bebeğine bulaştırma kaygısı yaşamaları, tedavisinde ilaç kullanma kısıtlığının olması, karantina uygulamasının yarattığı sosyal ve ekonomik kısıtlılık nedeniyle anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

COVID-19 enfeksiyonunda bulaş yolunu en aza indirmek salgının kontrolünde büyük önem taşımaktadır. Ülkelerin kendi bünyesinde uyguladıkları karantina kuralları ile enfeksiyonun bulaştırıcılığını önlemek hedeflenmiştir. Ülkemizde de bulaştırıcılığı önlemek için COVID-19 pozitif olanlarla ve vaka temaslısı olan kişilere ev karantinası uygulanmaktadır. Uygulanan ev karantinası bireylerde anksiyete, depresyon ve korku gibi duyguların yaşanmasına neden olmaktadır. Literatürde COVID-19 pandemisinde karantinada kalan katılımcıların anksiyete düzeylerinin yüksek olduğu rapor edilmektedir (Panda ve ark., 2020). Bu çalışmada da literatüre benzer olarak karantinada kalan gebelerin anksiyete düzeyi kalmayanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Daha önce COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle karantina deneyimi olanların, tekrar karantinaya alınma endişesi taşımaları, karantinada kalmaya bağlı sosyal izolasyon gibi nedenlerin gebenin COVID-19 anksiyetesi yaşamasına neden olabileceği öngörülmektedir.

Literatürde, COVID-19 tanısı almış bir aile üyesi veya arkadaşı olan kişilerde anksiyete düzeyini daha yüksek olduğu rapor edilmektedir (Irusen ve ark., 2021). Demir Türen ve Kılıç'ın (2020) yaptığı araştırmada, yakın çevresinde COVID-19

tanısı alan bireyler olan gebelerin anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu rapor edilmektedir (Demir Türen ve Kılıç, 2020). Bu çalışmada da literatüre benzer şekilde çevresinde COVID-19 tanılı birey olan gebelerin COVID-19'a bağlı ankiyete düzeyi, diğer gebelerin anksiyete düzeyinden daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Enfeksiyonun kuluçka süresinin 5-14 gün aralığında değişmesi ve temaslı oldukları kişilerden enfeksiyon bulaş korkusu gibi durumların gebelerin COVID-19 anksiyetesi yaşamasına neden olabileceği değerlendirilmektedir.

Travmatik bir sağlık krizi olan COVID-19 pandemisi toplumun her yaş grubundaki bireyi olumsuz etkileyerek anksiyeteye neden olabilmektedir (Kaplan ve ark., 2021). Irusen ve arkadaşlarının (2021) yaptığı araştırmada yaş ile anksiyete puan ortalaması arasında bir ilişki olmadığını bildirilmiştir (Irusen ve ark., 2021). Literatüre benzer şekilde bu çalışmada da gebelerin yaşı ile anksiyete puan ortalaması arasında bir ilişki bulunmamıştır. Elde edilen bulgunun, bu çalışmada da yer alan katılımcıların %91,8'inin 35 yaş ve altında olduğu dikkate alındığında, COVID-19 açısından yaş riskinin düşük olmasından da etkilenebileceği düşünülmektedir.

Eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşma ve doğru bilgiyi davranışa dökme gibi tutumların arttığı ve bilinmeyene ait anksiyetenin azaldığı bildirilmektedir (Üst ve ark., 2013). Gebelik süreci de birçok bilinmeyeni barındırdığı için eğitim düzeyinin yükselmesi ile gebeler ihtiyaç duydukları bilgiye ulaşarak anksiyeteleri azalmaktadır (Üst ve ark., 2013). Sinacı ve arkadaşları (2020) Beck Anksiyete Envanteri ile gebelerde eğitim durumu ve COVID-19 anksiyetesi arasında istatistiksel açıdan fark olduğunu bulmuşlardır (Sinacı ve ark., 2020). Bu çalışmada ise literatürün aksine eğitim düzeyi ve COVID-19 anksiyetesi arasında bir ilişki saptanmamıştır. İki çalışma arasındaki farklılığın, ölçüm aracı ve katılımcıların eğitim durumuna göre dağılım oranlarının farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Lin ve arkadaşlarının (2021) gebelerde yaptığı araştırmada gelir durumunun gebelerin anksiyete düzeyini etkilemediği rapor edilmektedir (Lin ve ark., 2021). Bu çalışmada da literatüre benzer olarak olarak gebelerde gelir durumu ile COVID-19 anksiyetesi arasında arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Gebelik sürecinde, anne ve fetüsün sağlığını sürdürmesi için doğum öncesi bakım hizmetlerinden yararlanmak büyük önem taşımaktadır. Literatürde, gebelerin doğum öncesi bakım himetlerinden yeterince faydalanmama sebebi, sağlık kuruluşlarından ve sağlık çalışanlarından enfeksiyon kapma korkusu olduğu bildirilmektedir (Moyer ve ark., 2020, Cori ve ark., 2020). Moyer ve arkadaşları (2020) çalışmalarında gebelerin %25'inin COVID-19 anksiyetesi nedeniyle doğum öncesi bakım hizmetlerinden tam olarak faydalanmadığını rapor etmişlerdir (Moyer ve ark., 2020). Bu çalışmada da gebelerin %20,8'i literatüre benzer olarak COVID-19 pandemisi nedeniyle doğum öncesi bakım hizmetlerinden eksiksiz faydanlamadığını ifade etmiştir. Bu durumunun ülkemizde uygulanan karantina önlemleri ile sağlık hizmeti veren kuruluşlardan bulaş riski nedeniyle geliştiği düşünülmektedir. Moyer ve arkadaşları (2020) çalışmalarında, gebelikle ilişkili anksiyete ölçeği ile elde ettikleri sonuçlara göre doğum öncesi bakım hizmeti almayı durduran katılımcıların diğerlerine göre daha yüksek düzeyde anksiyete yaşadıklarını bildirmektedir. Bu çalışmada ise literatürün aksine doğum öncesi bakım hizmetlerinden eksiksiz faydalanan ve faydalanmayan katılımcılar arasında COVID-19'a bağlı anksiyete düzeyi arasında fark saptanmamıştır. Çalışmalar arasındaki farkın, araştırmanın uygulandığı zamanlardaki pandemi koşulları arasındaki farklılıktan ve kullanılan ölçüm arçlarının özelliğinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, bu çalışmada yer alan katılımcılar, doğum öncesi bakım hizmetlerini; izlem günü gelen gebelerin düzenli olarak telefonla kontrole çağrıldıkları ve randevu ile geldikleri, izlemin izole bir ortamda yapıldığı, personelin koruyucu önlemlere azami dikkat ettiği bir aile sağlığı merkezinden telesağlık hizmeti ile almaktadırlar. Bu nedenle, katılımcıların doğum öncesi bakım hizmetlerinden yaralanma durumları ile COVID-19'a bağlı anksiyete düzeyleri arasında fark olmadığı da öngörülmektedir.

Küresel düzeyde hayatı tehdit eden COVID-19 salgını nedeniyle birçok kişi yakınını kaybetmiştir. Yaşanılan kayıplar bireylerde depresyon, anksiyete ve korku gibi olumsuz psikolojik durumların yaşanmasına neden olabilmektedir (Duman ve ark., 2020). Literatürde bir yakınını COVID-19 nedeniyle kaybetmenin kaygı düzeyini arttırdığı rapor edilmektedir (Duman ve ark., 2020). Bu çalışmada da yakınını COVID-19 nedeniyle kaybeden gebelerin COVID-19'a bağlı anksiyete düzeyi ile diğer katılımcılar arasında fark saptanmamıştır. Elde edilen bu bulgunun, çalışmanın

yapıldığı ilçede nüfusunun yaklaşık 130 bin olması, COVID-19 görülme sıklığı ve bağlı ölüm oranlarının ülkenin diğer bölgelerinden çok daha düşük oranda olması ve araştırmanın uygulandığı merkezin risk düzeyi düşük bir yerleşim bölgesi olma özelliğinden etkilendiği değerlendirilmektedir.

Katılımcıların, COVID-19 tedavi alma durumu, algılana ruh sağlığı, trimester, ile COVID-19 anksiyetesi arasında bir ilişki bulunmamıştır. Litertürde bu değişkenleri ele alan çalışma sonucuna rastlanmıştır.

5.1.3. COVID-19 Fobisi

COVID-19 enfeksiyonunun kesin bir tedavisinin olmaması, artan vaka ve ölüm sayıları gebelerde COVID-19 fobisi oluşmasına neden olmaktadır. Literatürde, gebelerin COVID-19 fobi düzeyini belirleyen çalışmaların sınırlı olduğu bildirilmekle birlikte, gebelerin COVID-19 fobi düzeyinin genel popülasyondan elde edilen değerlerden daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Karkın ve ark., 2021). Karkın ve arkadaşları (2021), yaptıkları bir çalışmada gebelerde COVID-19 fobi düzeyinin gebe olmayanlara göre daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir (Karkın ve ark., 2021). Çalışmada yer alan gebelerin COVID-19 fobi düzeyi ortalama değerin altında bulunmuştur. Araştırmanın uygulandığı tarih dikkate alındığında, pandeminin yaklaşık birinci yılı sonunda olmasının, COVID-19 pandemisinin beklenenden uzun sürmesinin, gebelikte aşılama hizmetlerinin başlaması, COVID-19 enfeksiyonunun görülme sıklığı ve bağlı ölüm oranları açısından araştırmanın uygulandığı merkezin risk düzeyi düşük bir yerleşim bölgesi olma özelliğinden dolayı gebelerde COVID-19 fobisinin düşük düzeyde olduğu öngörülmektedir.

Eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşma ve doğru bilgiyi davranışa dökme gibi tutumların arttığı ve bilinmeyene ait korkunun azaldığı bildirilmektedir (Üst ve ark., 2013). Gebelik süreci de fetüsün sağlığı ve doğum ile ilgili birçok bilinmeyeni içermektedir. Karkın ve arkadaşlarının (2021) gebelerle yaptığı bir araştırmada eğitim düzeyi ile koronafobi arasında ilişki olmadığı rapor edilmektedir (Karkın ve ark., 2021). Bu çalışmada, katılımcıların eğitim durumları ile CP19-S toplam puanı ile psikolojik, somatik ve sosyal alt boyutları arasında fark saptanmamışken, ekonomik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. İlkokul düzeyinde eğitimi

olan gebelerin CP19-S ekonomik alt boyut puan ortalaması diğer gebelere göre daha yüksek bulunmuştur. COVID-19'a yönelik ekonomik fobi pandemi nedeniyle temel gıda ve ihtiyaç maddelerine erişmeme endişesi ile bu maddeleri stoklama konularını içermektedir (Arpacı ve ark., 2020). Pandemi koşulları söz konusu olsa da, ülkemizde temel gıda ve ihtiyaç maddelerine erişimde sorun yaşanmadığı, bu maddelere çevrimiçi uygulamalarla kolaylıkla erişildiği, çevrimiçi uygulamaların eğitim düzeyi yüksek kişiler arasında daha yaygın olarak kullanıldığı bildirilmektedir (Yıldırım ve İpek, 2020). Elde edilen bu bulgu, eğitim düzeyi daha düşük bireylerin çevrimiçi uygulamaları kullanma oranlarının düşük olması nedeniyle daha yüksek düzeyde korku yaşadıklarına yorumlanmaktadır.

Delibaş'ın (2021) sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin CP19-S ile yaptığı çalışmasında, katılımcıların gelir durumu ile korona fobisi arasında istatistiksel açıdan bir fark olmadığını bildirmektedir (Delibaş, 2021). Bu çalışmada katılımcıların gelir durumu ile CP19-S somatik ve ekonomik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu saptanmıştır. İki çalışma arasındaki farkın katılımcıların özelliklerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Literatürde çalışma şartlarının, bireyin yaşam kalitesini olumsuz etkileyen anksiyete, fobi ve depresyon gibi psikolojik durumlara neden olabileceği bildirilmektedir (Abdelghani ve ark., 2021). Bu çalışmada doğum izninde olan gebelerin çalışan ve çalışmayan gebelere göre koronavirüs fobisi somatik alt boyut puanının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ülkemizde gebeler, gebeliğin 32. haftasından itibaren yasal olarak doğum iznine ayrılabilmektedirler. Gebeliğin üçüncü trimesterı fetüsun fiziksel olarak hızla geliştiği ve kitlesinin arttığı, bedenin doğuma hazırlandığı, fiziksel konforun bozulduğu bir süreçtir (Şahin Köybaşı ve Yeşiltepe Oskay, 2017). Bununla birlikte, çalışan kadının sosyal olarak rol değiştirip üretkenlikten geride kalmasınında ruhsal açıdan konforun bozulmasına neden olabileceği değerlendirilmektedir (Çilli ve ark., 2004). Çalışmada elde edilen bu bulgunun, doğum sürecine yaklaşan ve izinde olan gebelerde meydana gelen fiziksel ve ruhsal değişimden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Ülkemizde Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün yayınladığı rehberde COVID-19 enfeksiyonuna bağlı komplikasyonu olmayan gebelerin ilaç kullanmaması gerektiği

de bildirilmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021). Literatürde COVID-19 enfeksiyonuna özgü kesin bir tıbbi tedavinin olmadığı, tedavide daha önce SARS ve MERS salgınlarında etkili olan antiviral ajanlardan faydalanıldığı bildirilmektedir (Çağlar ve Yeşiltepe Oskay, 2020). Yaygın olarak uygulanan COVID-19 tedavi protokolüne göre kısa sürede ve yüksek dozda antiviral ilaçlar yer almaktadır (Song ve ark., 2020). Bu protokole bağlı olarak ilaç tedavisi alanlar hastalarda sıklıkla istenmeyen etkiler fiziksel konforu bozmaktadır (Batırel, 2020). Yaşanılan bu olumsuz deneyim, bireylerin bu enfeksiyon nedeniyle tekrar ilaç kullanma açısından endişe yaratabilmektedir (Batırel, 2020). Bu bağlamda daha önce COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle ilaç tedavisini deneyimleyen gebelerin somatik fobilerin deneyimlemeyenlere göre daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Literatürde, COVID-19 tanısı almış bir aile üyesi veya arkadaşı olan kişilerin daha yüksek düzeyde koronafobi yaşadıkları bildirilmektedir (Irusen ve ark., 2021). Cihan ve Gökgöz'ün (2021) yaptığı çalışmada, çevresinde COVID-19 tanısı alan birey olma durumu ile COVID-19 fobisi arasında anlamlı bir fark olduğu rapor edilmiştir (Cihan ve Gökgöz Durmaz, 2021). Bu çalışmada da literatüre benzer olarak, çevresinde COVID-19 tanısı alan birey olan gebelerin psikolojik fobi puan ortalaması çevresinde COVID-19 tanısı alan birey olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Enfeksiyonun kuluçka süresinin 5-14 gün aralığında değişmesi, temaslı oldukları kişilerden enfeksiyon bulaşma ve fetüse bulaştırma korkusu gibi durumların gebelerin psikolojik fobi yaşamasına neden olabileceği değerlendirilmektedir.

COVID-19 pandemisi toplumdaki her yaş grubunu psikolojik açıdan olumsuz etkilemektedir (Kaplan ve ark., 2021). Oktay Arslan ve arkadaşlarının (2021) yaptığı araştırmada da yaş ile C19P-S puanı arasında bir ilişki bulunmadığı rapor edilmektedir (Oktay Arslan ve ark., 2021). Atılgan ve Aksoyun (2021) yaptığı araştırmada ise yaş ile C19P-S puanı arasında anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmiştir (Atılgan ve Aksoy, 2021). Karkın ve arkadaşlarının (2021) yaptığı araştırmada da Atıgan ve Aksoy' un (2021) çalışmasına benzer olarak gebelerde yaş ile C19P-S toplam puanı arasında istatistiksel açıdan bir fark olduğu rapor edilmiştir (Karkın ve ark., 2021). Bu çalışmada ise gebelerde C19P-S toplam puanı ile yaş arasında istatistiksel açıdan bir ilişki bulunmamıştır. Elde edilen bulgunun, bu çalışmada da yer alan katılımcıların

%91,8'inin 35 yaş ve altında olduğu dikkate alındığında, COVID-19 açısından yaş riskinin düşük olmasından etkilendiği düşünülmektedir.

Doğum öncesi bakım hizmetlerinden yeterince faydalanamama gebelik sürecini olumsuz yönde etkileyen bir durumdur. Gebenin kendi ve fetüsün sağlığının devamlılığı için doğum öncesi bakım hizmetlerinden yararlanması gebelik süreci açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışmalarda COVID-19 pandemi sürecinde gebelerin sağlık merkezlerini ziyaret etmekten korku duydukları ve bu yüzden doğum öncesi bakım hizmetlerinin aksatıldığı bildirilmektedir (Furuta, 2020; Karkın ve ark., 2021; Şahin ve Kabakçı, 2021). Bu çalışmada, gebelerin doğum öncesi bakım hizmetlerinden eksiksiz yararlanma durumu ile koronavirüs fobisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Elde edilen bu bulgunun, çalışmanın yapıldığı ilçede nüfusunun yaklaşık 130 bin olması, COVID-19 görülme sıklığının ve COVID-19'a bağlı ölüm oranlarının ülkenin diğer bölgelerinden çok daha az olması ve risk düzeyi düşük bir yerleşim bölgesi olma özelliğinden etkilendiği öngörülmektedir. Ayrıca gebeler her ay düzenli olarak kilo takibi, rutin kan tahlilleri ve bebek kalp sesinin dinlenmesi gibi doğum öncesi bakım hizmetlerini bağlı bulundukları ASM'den almaktadırlar. Bu nedenle, katılımcıların doğum öncesi bakım hizmetlerinden yaralanma durumları ile COVID-19'a bağlı fobi düzeyleri arasında fark olmadığı da öngörülmektedir.

Dünya çapında birçok kişi, COVID-19 nedeniyle bir yakınının kaybını yaşamaktadır. Cihan ve Gökgöz Durmaz'ın (2021) yaptığı araştırmada, COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle bir yakınını kaybeden katılımcıların C19P-S toplam puanının daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Cihan ve Gökgöz Durmaz, 2021). Bu çalışmada ise literatürden farklı olarak COVID-19 nedeniyle bir yakınını kaybeden katılımcıların C19P-S toplam puanı ile COVID-19 nedeniyle bir yakınını kaybetmeyen katılımcıların C19P-S toplam puanı arasında bir fark bulunmamıştır. Çalışmada her beş katılımcıdan biri çevresinde COVID-19 nedeniyle birinin hayatını kaybettiğini bildirmiştir ancak yaşanılan kaybın yakınlık derecesi sorgulanmaıştır. Çalışmalar arasındaki farklılığın, kaybedilen yakının, yakınlık derecesinden kaynaklanabileceği tahmin edilmektedir. Çalışmada, katılımcılara COVID-19 nedeniyle kaybedilen yakınının, yakınlık derecesinin sorgulanmaması bir kısıtlılık olarak değerlendirilmektedir.

Katılımcıların, algılanan ruh sağlığı, trimester, karantinada bulunma durumları ile koronofobi arasında bir ilişki bulunmamıştır. Litertürde bu değişkenleri ele alan çalışma sonucuna rastlanmıştır.

5.2. KATILIMCILARIN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIĞI İLE COVID-19 ANKSİYETESİ VE KORONAFOBİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Literatür incelendiğinde gebelerde COVID-19 anksitesi ve fobisi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma raporuna rastlanmamıştır. Bu çalışmada ise gebelerde, COVID-19 anksiyetesi ile fobisi arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. COVID-19 enfeksiyonunun beklenenden uzun sürmesi, kesin bir tedavi yönteminin olmaması, vaka ve ölüm sayılarının yüksek olması ve gebelikte bağışıklama ile ilgili kesin bir bilginin olmaması gebelerde COVID-19 anksiyetesi ve fobisi oluşmasına neden olmaktadır (Asmundson, 2020). Bu bağlamda, anksiyete ve fobinin birbirleriyle yakından ilişki kavramlar olduğu dikkate alınarak, COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle artan anksiyetenin, koronafobiyi de arttıracağı düşünülmektedir.

Liretatürde psikolojik dayanıklılığın, olumsuz psikolojik sorunlarla başetmede koruyucu rolde olduğu bildirilmektedir (Ran ve ark., 2020). Bireylerin psikolojik dayanıklılığı azaldıkça, yaşamsal stresler altında daha kırılgan bir hal aldıkları bilinmektedir (Barnard ve Furtak, 2020). Moreno ve arkadaşlarının (2020) İspanya'da sağlık çalışanları ile yaptığı araştırmada, psikolojik dayanıklılık ile anksiyete arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu rapor edilmektedir (Moreno ve ark., 2020). Bu çalışmada ise literatürden farklı olarak gebelerin koronavirüs anksiyetesi ile psikolojik dayanıklılıkları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Dünyada COVID-19 testi pozitif çıkan sağlık çalışanı sayısının en fazla İspanya'da olduğu bildirilmektedir. COVID-19 enfesiyonu görülme oranı yüksek olan sağlık çalışanlarının COVID-19 anskiyetesi yaşadığı ve bu durumun da psikolojik dayanıklılığı azalttığı rapor edilmektedir (Moreno ve ark., 2020). İki çalışma arasındaki farkın örneklem grubunun özelliğinden ve pandemi koşullarının farklılığından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Pandemi döneminde yaşanılan diğer bir travmatik olgu da koronafobidir. Koronafobi COVID-19'a karşı bireyin hissettiği aşırı korku olarak tanımlanmaktadır.

Psikolojik dayanıklılık düzeyinin, anksiyeteye benzer şekilde koronafobi ile mücadelede de önemli bir faktör olduğu vurgulanmaktadır (Jin ve ark., 2021). Sternart ve arkadaşlarının (2021) pandemi sürecinin ilk döneminde yaptığı, beş farklı bölgeyi içeren uluslararası toplum tabanlı bir araştırmada psikolojik dayanıklılık ile koronavirüs fobisi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu rapor edilmektedir (Sternart ve ark., 2021). Bu çalışmada ise literatürden farklı olarak gebelerin koronavirüs fobisi ile psikolojik dayanıklılıkları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Bu çalışmada katılımcıların, bildirdikleri koronafobi düzeyleri ortalama değerin altındadır. İki çalışma arasındaki farkın grubunun özelliğinden ve pandemi koşullarının farklılığından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

5.3. ÇALIŞMADAKİ SINIRLILIKLAR

- Çalışmanın tek merkezli olması bir sınırlılık olarak değerlendirilmektedir.
- Çalışmada COVID-19 nedeniyle kayıp yaşadığını bildiren katılımcılara, yaşanılan kaybın yakınlık derecesinin sorgulanmaması bir sınırılılık olarak değerlendirilmektedir.
- Bu çalışmanın yasal izinlerinin alındığı dönemde gebelikte yapılması onaylanmış bir COVID-19 aşısı bulunmadığı için, katılımcıların aşılanma durumu incelenememiştir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR

- ✓ Katılımcıların %55,7'si ikinci trimesterda olup gebelik haftası ortalaması 21,69±8,58'dir.
- ✓ Katılımcıların, %15,8'inin (n=29) COVID-19 tanısı aldığı, %59,6'sının (n=109) çevresinde COVID-19 tanısı alan bireyler olduğu, %19,7'sinde (n=36) çevresinde COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle ölen bireyler olduğu saptanmıştır.
- ✓ Çalışmadaki katılımcıların, COVID-19 tanısı alma durumu, karantinada kalma ve çevresinde COVID-19 tanısı alan birey olma durumu ile CAS toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark belirlenmiştir ($p<0,05$).
- ✓ Katılımcıların eğitim durumu ile CP19-S ekonomik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).
- ✓ Katılımcıların gelir durumu ile CP19-S somatik ve CP19-S ekonomik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).
- ✓ Katılımcıların çalışma durumu ve COVID-19 enfeksiyonu nedeniyle ilaç tedavisi alma durumu ile CP19-S somatik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).
- ✓ Katılımcıların, çevresinde COVID-19 tanısı alan birey olma durumu ile CP19-S psikolojik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).
- ✓ Katılımcıların trimesterları ile YPDÖ sosyal yeterlilik alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).
- ✓ Katılımcıların çevresinde COVID-19 tanısı alan birey olma durumu ile YPDÖ yapısal stil ve sosyal yeterlilik boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

- ✓ Katılımcıların CAS toplam ve CP19-S toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde ve orta düzeyde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r= 0,471$; $p<0,001$).
- ✓ CAS, CP19-S toplam ve alt boyutları ile YPDÖ toplam ve alt boyutları arasında istatistiksel açıdan bir korelasyon bulunmamıştır ($p>0,05$) .

6.2. ÖNERİLER

- Çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda, gebelerin COVID-19 anksiyetesi ile COVID-19 fobisi düzeylerinin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın uygulandığı tarih dikkate alındığında, pandeminin yaklaşık birinci yılı sonunda olmasının, COVID-19 pandemisinin beklenenden uzun sürmesinin, gebelikte aşılama hizmetlerinin başlaması, kısıtlama kurallarının kaldırılması gibi nedenlerden dolayı gebelerde COVID-19 anksiyetesinin düşük düzeyde olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, bu çalışmada gebelerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin COVID-19 anksiyetesi ve fobisi ile ilişkili olmadığı ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, pandemi sürecinin değişen koşulları dikkate alınarak ve farklı yerleşim birimlerinde yaşayan gebelerin psikolojik yönden sağlık gereksinimlerinin belirlenmesi ve takibi için benzer çalışmaların çeşitlendirilerek yapılması önerilmektedir.
- Literatürde, COVID-19 anksiyetesi, COVID-19 fobisi ve psikolojik dayanıklılığı birlikte ele alan çalışmaların kısıtlılığı dikkate alındığında benzer çalışmaların farklı kültürlerde tekrarlanmasına, müdahale çalışmaları ile yapılan girişimlerin anksiyete, fobi ve psikolojik dayanıklılık düzeylerine etkisini ortaya koyan çalışmalara gereksinim duyulmaktadır.

7. KAYNAKLAR

Abasi, E., Zafari, M., Tahmasebi, H. Takami, N. (2012). Assessment on effective factors of maternal-fetal attachment in pregnant women. Life Science Journal, 9(1); 68-75

Abbing, A., Sonneville, L., Baars, E., Bourne, D., Swaab H. (2019). Anxiety reduction through art therapy in women. Exploring stress regulation and executive functioning as underlying neurocognitive mechanisms. Plos One, 14(12); 1-23. Doi: 10.1371/journal.pone.0225200.

Abdelghani, M., Hassan, M.S., Elgohary, H.M., Fouad, E. (2021). Exploring the factors associated with coronaphobia among physicians during the COVID-19 outbreak in Egypt. The Egyptian Journal of Neurology, Psychiatry and Neurosurgery, 57(1); 1-9. Doi: 10.1186/s41983-021-00357-6.

Abubakar, A.P., Rabiu, A.F. (2021). Challenges in the management of corona virus in pregnancy in low resource countries. Sahel Medical Journal, 23(2);73-81

Albott, C.S., Wozniak, J.R., McGlinch, B.P., Wall, M.H., Gold, B.S., Vinogradov, S. (2020). Battle Buddies: Rapid Deployment of a Psychological Resilience Intervention for Health Care Workers During the Coronavirus Disease 2019 Pandemic. International Anesthesia Research Society, 131(1):43-54, doi: 10.1213/ANE.0000000000004912

Alipour, Z., Lamyian, M., Hajizadeh, E. (2012). Anxiety and fear of childbirth as predictors of postnatal depression in nulliparous women. Womeen and Birth, 25(3); 37-43.

Allotey, J., Stallings, E., Bonet, M., Yap M., Chatterjee, S., Kew, T., Debenham, L., Llavall, A.C., Dixit, A., Zhou, D., Balaji, R., Lee S.I., Qiu X., Yuan, M., Coomar, D., Wely, M., Leeuwen, E.V., Kostova, E., Kunst, H., Khalil, A., Tiberi, S., Brizuela, V., Broutet, N., Kara, E., Kim, C.R., Thorson, A., Oladapo, O.T., Mofenson, L., Zamora, J., Thangaratinam, S. (2020). Clinical manifestations, risk factors, and maternal and perinatal outcomes of coronavirus disease 2019 in pregnancy: living systematic review and meta-analysis. BMJ Public Health Emergency Collection, 1-14. doi: 10.1136/bmj.m3320

Alsharif, W., Qurashi, A. (2021). Effectiveness of COVID-19 diagnosis and management tools: A review. Radiography, 27(2); 682-687.

Altundağ, Y. (2021). ERKEN DÖNEM COVİD-19 Pandemisinde COVID-19 Korkusu ve Psikolojik Dayanıklılık. Ekev Akademi Dergisi, 25(85); 499-516

Alzamora, M.C., Paredes, T., Caceres, D., Webb, C.M., Valdez, L.M., LaRosa, M. (2020). Severe COVID-19 during pregnancy and possible vertical transmission. American Journal of Perinatology, 37(8); 861-865. doi: 10.1055/s-0040-1710050.

Amerikan Psikiyatri Birliği, Amerikan Psikiyatri Yayınları (2013). Teşhis ve İstatistiksel Zihinsel Bozukluklar.

Amerikan Psikoloji Derneği, Dayanıklılığa Giden Yol (2019) https://www.apa.org/helpcenter/road-resilience .

Amerikan Psikoloji Derneği, Özgül Fobi (2020). https://dictionary.apa.org/specific-phobia.

Arora, A., Jha, A. K., Alat, P. Das, S. S. (2020). Understanding Coronaphobia. Asian Journal of Psychiatry, 54; 1-6. Doi: 10.1016/j.ajp.2020.102384

Arpacı, I., Karataş, K., Baloğlu, M. (2020). The development and initial tests for the psychometric properties of the COVID-19 Phobia Scale (C19P-S). Personality and Individual Differences, 164;1-7. doi: 10.1016/j.paid.2020.110108

Asai, K., Wakashima, K., Toda, S., Koiwa, K. (2021). Fear of novel coronavirus disease (COVID-19) among pregnant and infertile women in Japan. Journal of Affective Disorders Reports, 4; 1-5. Doi: 10.1016/j.jadr.2021.100104.

Asmundson, G.J.G. (2020). Coronaphobia: Fear and the 2019-nCoV outbreak. Journal of Anxiety Disorders, doi: 10.1016/j.janxdis.2020.102196.

Atılgan, D., Aksoy, C. (2021). Investigation of Covid-19 Phobia and Satisfaction with Life Levels of Students Taking Special Talent Entrance Exams. International Journal of Modern Education Studies, 5(1); 75-91. Doi: 10.51383/ijonmes.2021.83

Aydın A., Tekinsav Sütcü, S., Sorias, O. (2010). Ergenlerde Sosyal Anksiyete Belirtilerini Azaltmaya Yönelik Bilişsel-Davranışçı Bir Grup Terapisi Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi. Türk Psikiyatri Dergisi, 21(1); 25-36

Aykaç, A., Süer, K., Taşkıran, C. (2015). Anksiyete araştırmalarında kullanılan sıçan davranış modelleri. Marmara Medical Journal, 28(1); 1-7

Bahadır Yılmaz, E., Şahin, E. (2019). Gebelerin prenatal sıkıntı düzeyleri ile ilişkili faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 10(3):197-203. Doi: 10.14744/phd.2019.17363

Baltacı, N., Başer, M. (2020). Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 13 (3), 206-212

Barnard, A., Furtak, A. (2020). Psychological Resilience of Volunteers in a South African Health Care Context: A Salutogenic Approach and Hermeneutic Phenomenological Inquiry, 17(8); 1-15. Doi: 10.3390/ijerph17082922

Basım, H.N., Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi, 22(2); 104-114.

Batırel, A. (2020). COVID-19'un Özgün Tedavisi. Southern Clinics of Istanbul Eurasia, 31;31-41.

BenAri, T.O., Chasson, M., Sharkia, S.A., Weiss, E. (2020). Distress and anxiety associated with COVID-19 among Jewish and Arab pregnant women in Israel. Journal of Reproductive and Infant Psychology, 38(3); 340-348. doi: 10.1080/02646838.2020.1786037

Biaggi, A., Conroy, S., Pawlby, S., Pariante, C.M. (2016). Identifying the women at risk of antenatal anxiety and depression: A systematic review. Journal of Affective Disorders,191; 62-77.

Bozdağ, F., Ergün, N. (2020). Psychological Resilience of Healthcare Professionals During COVID-19 Pandemic. Psychological Reports, 1-20. Doi: 10.1177/0033294120965477

Brahmbhatt, A., Richardson, L., Prajapati, S. (2021). Identifying and Managing Anxiety Disorders in Primary Care. The Journal for Nurse Practitioners, 17(1); 18-25. Doi: 10.1016/j.nurpra.2020.10.019

Castro, P., Matos, A.P., Werner, H., Lopes, F.P., Tonni, G., Junior, E.A. (2020). COVID-19 and Pregnancy: An Overview. Revista Brasileira de Gynecology and Obstetrics, 42(07); 420-426. doi: 10.1055/s-0040-1713408.

Chen, H., Guo, J., Wang, C., Luo, F., Yu, X., Zhang, W., Li, J., Zhao, D., Xu, D., Gong, Q., Liao, J., Yang, H., Hou, W., Zhang, Y. (2020). Clinical characteristics and intrauterine vertical transmission potential of COVID-19 infection in nine pregnant women: a retrospective review of medical records. Lancet,395(10226); 809-815. doi: 10.1016/S0140-6736(20)30360-3.

Choi, E.P.H., Hui, B.P.H., Wan, E.Y.K. (2020). Depression and Anxiety in Hong Kong during COVID-19. International Journal of Environmental Research Public Health, 17(10); 1-11. Doi: 10.3390/ijerph17103740

Cihan, F.G., Gökgöz Durmaz, F. (2021). Evaluation of COVID-19 phobia and the feeling of loneliness in the geriatric age group. The International Journal of Clinical Practice, 75(6); 1-8. Doi: 10.1111/ijcp.14089

Corbett, G.A., Milne, S.J., Hehir, M.P., Lindow, S.W., Oconnell, M.P. (2020). Health anxiety and behavioural changes of pregnant women during the COVID-19 pandemic. European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology, 249; 96-97. Doi: 10.1016/j.ejogrb.2020.04.022

Cori, L., Bianchi, F., Cadum, E., & Anthonj, C. (2020). Risk perception and COVID-19. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(9), 3114. https://doi.org/10.3390/ijerph17093114

Çağlar, M., Yeşiltepe Oskay, Ü. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Gebelik ve Doğum Yönetimi. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi, 2(2); 99-104.

Çam, O., Büyükbayram, A. (2017). Nurses resilience and effective factors. Journal of Psychiatric Nursing, 8(2); 118-126. doi: 10.14744/phd.2017.75436

Çetin, C., Anuk, Ö. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinde Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılık: Bir Kamu Üniversitesi Öğrencileri Örneklemi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5); 170-189.

Çıtak, S. (2018). Anksiyete Bozukluklarında Tedavi Yaklaşımları: Psikoterapi ve Farmakoterapi. Türkiye Klinikleri, 9(3); 141-149

Çilli, A.S., Kaya, N., Bodur, S., Özkan, İ., Kucur, R. (2004). Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması. Genel Tıp Dergisi, 14(1);1-5

Daryani, F.E., Zarei, S., Mohammadi, A., Hemmati, E., Yngyknd, S.G., Mirghafourvand, M. (2020). Depression, stress, anxiety and their predictors in Iranian pregnant women during the outbreak of COVID-19. BMC Psychology, 8(1);1-10. doi: 10.1186/s40359-020-00464-8

Dashraath, P., Wong, J.L.J., Lim, M.X.K., Lim, L.M., Li, S., Biswas, A., Choolani, M., Mattar, C., Su, L.L. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic and pregnancy. American Journal of Obstetricts and Gynecology, 222(6); 1-11. doi: 10.1016/j.ajog.2020.03.021

Delibaş, L. (2021). COVID-19 Fobisi ve Endişe Şiddeti; Meslek Yüksekokulu Örneği. Hatane Öncesi Dergisi, 6(2):201-212

Demir Türen, E., Kılıç, F. (2020). COVID-19 Pandemisi Döneminde Kadın Doğum Kliniğine Başvuran Gebelerde Anksiyete Düzeyinin Belirlenmesi. Selçuk Tıp Dergisi, 36(4); 352-356. Doi:10.30733/std.2020.01468

Di Mascio, D., Halil, E., Saccone, G., Rizzo, G., Buca, D., Libertinin, M., Vecchiet, J., Nappi, L., Scambia, G., Berghella, V., Dantonio, F. (2020). Outcome of coronavirus spectrum infections (SARS, MERS, COVID-19) during pregnancy: a systematic review and meta-analysis. American Journal of Obstetrics and Gynecology MFM, 2(2); 1-10. Doi: 10.1016/j.ajogmf.2020.100107

Dok, B., Korkut Owen, F. (2021). Psikolojik Danışman Adaylarının Ölüm Kaygılarının Psikolojik Dayanıklılık ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(12); 23-45

Dotters-Katz, S.K., Hughes, B.L. (2020). Considerations for Obstetric Care during the COVID-19 Pandemic. American Journal of Perinatology,37(8); 773-779. doi: 10.1055/s-0040-1710051

Duman, N. (2020). Üniversite Öğrencilerinde COVID-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük. The Journal of Social Science, 4(8); 426-437. Doi: 10.30520/tjsosci.748404

Elshafeey, F., Magdi, R., Hindi, N., Elshebiny, M., Farrag, N., Mahdy, S., Sabbour, M., Gebril, S., Nasser, M., Kamel, M., Amir, A., Emara, M.M., Nabhan, A. (2020). A systematic scoping review of COVID-19 during pregnancy and childbirth. International Journal of Gynecology and Obstetrict, 150(1); 47-52. doi: 10.1002/ijgo.13182.

Esterwood, E., Saeed, S.A. (2020). Past Epidemics, Natural Disasters, COVID19, and Mental Health: Learning from History as we Deal with the Present and Prepare for the Future. Psychiatric Quarterly, doi: 10.1007/s11126-020-09808-4.

Evren, C. (2010). Sosyal Anksiyete Bozukluğu ve Alkol Kullanım Bozuklukları. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2(4); 473-515.

Evren, C., Evren, B., Dalbudak, E., Topcu, M., Kutlu, N. (2020). Measuring anxiety related to COVID-19: A Turkish validation study of the Coronavirus Anxiety Scale. Death Studies doi.org/10.1080/07481187.2020.1774969.

Farias, P.M., Marcelino, G., Santana, L.F., Almeida, E.B., Guimaraes, R.C.A., Pott, A., Hiane, P.A., Freitas, K.C. (2020). Minerals in Pregnancy and Their Impact on Child Growth and Development. Molecules, 25(23); 1-22. Doi: 10.3390/molecules25235630.

Friborg, O., Hjemdal, O., Rosenvinge, J.H., Martinussen, M. (2003). A new rating scale for adult resilience: what are the central protective resources behind healthy adjustment?. International journal of methods in psychiatric research, 12(2); 65-76. doi: 10.1002/mpr.143.

Furuta, M. (2020). 2020 International Year of Midwifery—In the midst of a pandemic. Midwifery, 87; 1-3. Doi: 10.1016/j.midw.2020.102739

Gao, Y., Sun, F., Jiang, W., Fang, Y., Yue, L., Lin, X., Li, X. (2020). Beliefs towards the COVID-19 pandemic among patients with emotional disorders in China. General Psychiatry, 33(3); 1-6. doi: 10.1136/gpsych-2020-100231

Günlü, A., Asıcı, E., Çetinkaya, M. (2021). Türkiye'de COVID-19 Salgınının İkinci Evresinde Ebeveynlerde Depresyon, Anksiyete, Stres ve Travma Sonrası Stres Bozukluğunun İncelenmesi. Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi; 4(1), 94-124.

Hajebi, A., Motevalian, S.A., Rahimi-Movaghar, A., Sharifi, V., Amin-Esmaeili, M., Radgoodarzi, R., Hefazi, M. (2018). Major anxiety disorders in Iran: prevalence, sociodemographic correlates and service utilization. BMC Psychiatry, 18(231); 1-8.

Hajure, M, Abdu, Z. (2020). Social Phobia and Its Impact on Quality of Life Among Regular Undergraduate Students of Mettu University, Mettu, Ethiopia. Adolescent Health, Medicine and Therapeutics, 11; 79-87. Doi: 10.2147/AHMT.S254002

Hassani, K.F., Shiri, R., Dennis, C.L. (2017). Antenatal ve postnatal komorbidite anksiyete ve depresyon prevalansı: bir meta-analiz. Pschological Medicine, 47(12); 2041-2053. Doi: 10.1017 / S0033291717000617

Irusen, H., Burger, H., Fernandez, P.W., Esterhuizen, T., Suliman, S., Sedat, S. (2021). COVID-19 Related Anxiety in Men With Localized Prostate Cancer at Tertiary Hospitals in the Cape Town, South Africa. Cancer Control, 28;1-6. Doi: 10.1177/10732748211024239.

Jiang, H., Jin, L., Qian, X., Xiong, X., La, X., Chen, W., Yang, X., Yang, F., Zhang, X., Abudukelimu, N., Li, X., Xie, Z., Zhu, X., Zhang, X., Zhang, L., Wang, L., Li, L., Li, M. (2020). Evidence of accessing antenatal care information via social media platforms supports mental wellbeing in COVID-19 epidemic. Bulletin of the World Health Organization, 1-14.

Jin, X., Xu, X., Qui, J., Xu, Z., Sun, L., Wang, Z., Shan, L. (2021). Psychological Resilience of Second-Pregnancy Women in China: A Cross-sectional Study of Influencing Factors. Asian Nursing Research, 1-8. Doi: 10.1016/j.anr.2021.01.002.

Kajdy, A., Feduniw, S., Ajdacka, U., Modzelewski, J., Baranowska, B., Sys, D., Pokropek, A., Pawlicka, P., Kazmierczak, M., Rabijewski, M., Jasiak, H., Lewandowska, R., Borowski, D., Kwiatkowski, S., Poon, L.C. (2020). Risk factors for anxiety and depression among pregnant women during the COVID-19 pandemic. Medicine, 99(30); 1-7. Doi: 10.1097/MD.0000000000021279.

Kaplan, V., Kürümlüoğlugil, R., Bütün, B. (2021). COVID-19 Pandemisine Bağlı Karantina Sürecinin Ergenlerin Gelecek Beklentileri ve Anksiyete Düzeylerine Etkisi. Çocuk ve Gelişim Dergisi, 4(7); 12-23

Karamustafalıoğlu, O., Yumrukçal, H. (2011). Depresyon ve anksiyete bozuklukları. Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni, 45(2); 65-74

Karaşar, B., Canlı, D. (2020). Psychological Resilience and Depression During the COVID-19 Pandemic in Turkey. Psychiatria Danubina, 32(2); 273-279. doi.org/10.24869/psyd.2020.273

Karataş, Z., Tagay, Ö. (2021). The relationships between resilience of the adults affected by the covid pandemic in Turkey and Covid-19 fear, meaning in life, life satisfaction, intolerance of uncertainty and hope. Personality and Individual Differences, 172; 1-7.

Karkın, P.Ö., Sezer, G., Şen, S., Duran, M. (2021). Gebe Olan ve Olmayan Kadınlarda Koronavirüs-19 Fobisinin Karşılaştırılması. Kocaeli Medical Journal, 10(2); 176-180.

Kasapoğlu, F. (2020). COVID-19 salgını sürecinde kaygı ile maneviyat, psikolojik sağlamlık ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Turkish Studies, 15(4):599-614. Doi: https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44284

Killgore, W., Taylor, E.C., Cloonan, S.A., Dailey, N.S. (2020). Psychological resilience during the COVID-19 lockdown. Psychiatry Research, 291; 1-3. doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113216

Koelewijn, L.M., Sluijs, A.M., Vrijkotte, T.G.M. (2017). Possible relationship between general and pregnancy-related anxiety during the first half of pregnancy and the birth process: a prospective cohort study. BMJ Açık, 7(5); 1-12. Doi: :10.1136/bmjopen-2016-013413

Kontoangelos, K., Economou, M., Papageorgiou, C. (2020). Mental Health Effects of COVID-19 Pandemia: A Review of Clinical and Psychological Traits. Psychiatry Investigation, 17(6): 491–505. doi: 10.30773/pi.2020.0161

Labrague, L.J., DeLos Santos, J.A.A. (2020). Prevalence and predictors of coronaphobia among frontline hospital and public health nurses. Public Health Nursing, 38(3);382-389. Doi: 10.1111/phn.12841. Epub 2020 Nov 23.

Lebel, C., MacKinnon, A., Bagshawe, M., Madsen, L.T., Giesbrecht, G. (2020). Elevated depression and anxiety symptoms among pregnant individuals during the COVID-19 pandemic. Journal of Affective Disorders, doi: 10.1016/j.jad.2020.07.126.

Lee, S. A. (2020). Coronavirus Anxiety Scale: A brief mental health screener for COVID-19 related anxiety. Death Studies 44: 393-401. doi:10.1080/07481187.2020.1748481

Lee, S.A., Jobe, M.C., Mathis, A.A.., Gibbons, J.A. (2020). Incremental validity of coronaphobia: Coronavirus anxiety explains depression, generalized anxiety, and death anxiety. Journal of Anxiety Disorders, 74;1-4. Doi: 10.1016/j.janxdis.2020.102268.

Leng, M., Wei, L., Shi, X., Cao, G., Wei, Y., Xu, H., Zhang, X., Zhang, W., Xing, S., Wei, H. (2020). BritishAssociationofCriticalCareNurses, 26(2):94-101. Doi: 10.1111/nicc.12528.

Li, G., Kong, L., Zhou, H., Kang, X., Fang, Y., Li, P. (2016). Relationship between prenatal maternal stress and sleep quality in Chinese pregnant women: the mediation effect of resilience. Sleep Medicine, 25; 8-12. Doi: 10.1016/j.sleep.2016.02.015

Lin, W., Wu, B., Chen, B., Zhong, C., Huang, W., Yuan, S., Zhao, X., Wang, Y. (2021). Associations of COVID-19 related experiences with maternal anxiety and depression: implications for mental health management of pregnant women in the post-pandemic era. Psychiatry Research, 304; 1-7.

Liu, H., Liu, F., Li, J., Zhang, T., Wang, D., Lan, W. (2020). Clinical and CT imaging features of the COVID-19 pneumonia: Focus on pregnant women and children. Journal of Infection, 80(5); 7-13. doi: 10.1016/j.jinf.2020.03.007.

Liu, N., Liu, S., Yu, N., Peng, Y., Wen, Y., Tang, J., Kong, L. (2018). Correlations among Psychological Resilience, Self-Efficacy, and Negative Emotion in Acute Myocardial Infarction Patients after Percutaneous Coronary Intervention. Frontiers Psychiatry, 9(1); 1-7. doi: 10.3389/fpsyt.2018.00001.

Mappa, I., Distefano, A., Rizzo, G. (2020). Effects of coronavirus 19 pandemic on maternal anxiety during pregnancy: a prospectic observational study. Journal of Perinatal Medicine, 48(6); 545-550. doi:10.1515/jpm-2020-0182

Monteleone, P.A., Nakano, M., Lazar, V., Gomes, A.P., Martin, H., Bonetti, T.C.S. (2020). A review of initial data on pregnancy during the COVID-19 outbreak: implications for assisted reproductive treatments. JBRA Assisted Reproduction, 24(2); 219-225. doi: 10.5935/1518-0557.20200030.

Moreno, L.L., Velasco, B.T., Albuerne, Y.G., Garcia, J.M. (2020). Symptoms of Posttraumatic Stress, Anxiety, Depression, Levels of Resilience and Burnout in Spanish Health Personnel during the COVID-19 Pandemic. International Journal of Environmental Research Publib Health, 17(15); 1-25. Doi: 10.3390/ijerph17155514

Moyer, C.A., Compton, S.D., Kaselitz, E., Muzik, M. (2020). Pregnancy-related anxiety during COVID-19: a nationwide survey of 2740 pregnant women. Archives of Women's Mental Health, 23(6):757-765. Doi: 10.1007/s00737-020-01073-5.

Mukhtar, S. (2020). Psychological health during the coronavirus disease 2019 pandemic outbreak. The International Journal of Social Psychiatry, 66(5); 512-516. doi:10.1177/0020764020925835

Najafi, T.F., Dashti, S., Bolghanabadi, N., Rezvanifard, M., Andaroon, N., Abadibavil, D., Golkhatmy, F.T., Bahri, N. (2021). Evaluation of the effect of cognitive behavioral therapy on tocophobia: A systematic review and meta-analysis. Archives of Psychiatric Nursing, 35(3); 255-260.

Nami, M., Gadad, B.S., Chong, L., Ghumman, U., Misra, A., Gadad, S.S., Kumar, D., Perry, G., Abraham, S.J.K., Rao, K.S. (2020). The Interrelation of Neurological and Psychological Symptoms of COVID-19: Risks and Remedies. Journal of Clinical Medicine, 9(8); 1-12. doi:10.3390/jcm9082624.

Nanjundaswamy, M.H., Shiva, L., Desai, G., Ganjekar, S., Kishore, T., Ram, U., Satyanarayana, V., Thippeswamy, H., Chandra, P.S. (2020). COVID-19-related anxiety and concerns expressed by pregnant and postpartum women a survey among obstetricians. Archives of Women's Mental Health, 23(16); 1-4. Doi: 10.1007/s00737-020-01060-w

Nath, S., Busuulwa, P., Ryan, E.G., Challacombe, F.L., Howard, L.M. (2020). The characteristics and prevalence of phobias in pregnancy. Midwifery, 82; 1-6. Doi: 10.1016/j.midw.2019.102590

Noroozi, M., Gholami, M., Dehnavi, Z.M. (2020). The relationship between hope and resilience with promoting maternal attachment to the fetus during pregnancy. Journal of Education and Health Promotion, 9(54); 1-19. Doi: 10.4103/jehp.jehp_386_19.

Oconnell, M.A., Warren, P.L., Khashan, A.S., Kenny, L.C., Oneill, S.M. (2017). Worldwide prevalence of tocophobia in pregnant women: systematic review and meta-analysis. Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica, 96(8); 907-920. Doi: 10.1111/aogs.13138.

Odown, E., Oconnor, P., Lydon, S., Mongan, O., Connolly, F., Diskin, C., McLoughlin, A., Rabbitt, L., McVicker, L., McDermott, B.R., Byrne, D. (2018). Stress, coping, and psychological resilience among physicians. BMC Health Services Research. 18(1); 1-11. Doi: 10.1186/s12913-018-3541-8.

Oktay Arslan, B., Batum, Ö., Varol, Y., Şenel, E., Uçar, Z.Z. (2021). COVID-19 phobia in healthcare workers; a cross-sectional study from a pandemic hospital. Tuberk Toraks, 69(2):207-216. Doi: 10.5578/tt.20219810

Öztekin, S., Aydın, O., Aydemir, Ö. (2017). DSM-5 Özgül Fobi Şiddet Ölçeği Türkçe Formunun geçerliliği ve güvenilirliği. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 18(Ek sayı.2);31-37. Doi: 10.5455/apd.240709

Pal, S. (2015). Prevalence of Different Types of Anxiety. U.S. Pharmacist, 40(1); 60.

Panda, P.K., Gupta, J., Chowhury, S.R., Kumar, R., Meena, A.K., Madaan, P., Sharawat, I.K., Gulati, S. (2020). Psychological and Behavioral Impact of Lockdown and Quarantine Measures for COVID-19 Pandemic on Children, Adolescents and Caregivers: A Systematic Review and Meta-Analysis. Journal of Tropical Pediatrics, 1-13. Doi: 10.1093/tropej/fmaa122

Phoswa, W.N., Khaliq, O.P. (2020). Is pregnancy a risk factor of COVID-19?. European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology, doi: 10.1016/j.ejogrb.2020.06.058.

Portilla, R.J.M., Sotiriadis, A., Chatzakıs, C., Torres, J.T., YSosa S.E., Mandujano, K.S., Bernabe, D.A.C., Jimenes, V.M., Martin, J.C.M., Figueras, F., Poon, L.C. (2021). Pregnant women with SARS-CoV-2 infection are at higher risk of death and pneumonia: propensity score matched analysis of a nationwide prospective cohort (COV19Mx). Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 57(2): 224-231. Doi: 10.1002/uog.23575.

Ran, L., Wang, W., Ai, M., Kong, Y., Chen, J., Kuang, L. (2020). Psychological resilience, depression, anxiety, and somatization symptoms in response to COVID-19: A study of the general population in China at the peak of its epidemic. Social Science and Medicine, 262; 1-6, doi: 10.1016/j.socscimed.2020.113261.

Ryan, G.A., Purandare, N.C., McAuliffe, F.M., Hod, M., Purandare, C.N. (2020). Clinical update on COVID-19 in pregnancy: A review article. The Journal of Obstetrics and Gynaecology Research, doi:10.1111/jog.14321.

Saccone, G., Florio, A., Aiello, F., Venturella, R., Angelis, M.C.D., Locci, M., Bifulco, G., Zullo, F., Sardo A.D.S. (2020). Psychological impact of coronavirus disease 2019 in pregnant women. American Journal of Obstetrics and Gynecology, 223(2):293-295. Doi: 10.1016/j.ajog.2020.05.003.

Sağlık, K., Duygun, A. (2021). Tüketicilerin Seyahat Tercihleri İle Koronafobi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. zmir Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1); 96-105. Doi: 10.47899/ijss.20213109

Salehi, L., Rahimzadeh, M., Molaei, E., Zaheri, H., Saeieh, S.E. (2020). The relationship among fear and anxiety of COVID-19, pregnancy experience, and mental health disorder in pregnant women: A structural equation model. Brain and Behavior, 10(11); 1-8. Doi: 10.1002/brb3.1835.

Sezgin, F. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 20(2); 489-502

Shahhosseini, Z., Pourasghar, M., Khalilian, A., Salehi, F. (2015). A Review of the Effects of Anxiety During Pregnancy on Children's Health. Mater Sociomedica, 27(3); 200-202. Doi: 10.5455/msm.2015.27.200-202

Sinacı, S., Tokalıoğlu, E.Ö., Öcal, D., Atalay, A., Yılmaz, G., Keskin, H.L., Erdinç, S.Ö., Şahin, D., Moraloğlu Tekin, Ö. (2020). Does having a high-risk pregnancy influence anxiety level during the COVID-19 pandemic?. European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology, 255; 190-196.

Song, Y., Zhang, M., Yin, L., Wang, K., Zhou, Y., Zhou, M., Lu, Y. (2020). COVID-19 treatment: close to a cure? A rapid review of pharmacotherapies for the novel coronavirus (SARS-CoV-2). International Journal of Antimicrobial Agents, 56(2); 1-9. Doi: 10.1016/j.ijantimicag.2020.106080

Sternart, S.L., Kaur, V., Widyaningsih, Y., Patel, A.K. (2021). COVID-19 phobia across the world: Impact of resilience on COVID-19 phobia in different nations. Counselling and Psychotherapy Research, 1-13. Doi: 0.1002/capr.12387

Süt, H.K., Küçükkaya, B. (2020). Anxiety, depression, and related factors in pregnant women during the COVID-19 pandemic in Turkey: A web-based cross-sectional study. Perspectives Psychiatr Care,1-9, doi: 10.1111/ppc.12627

Szegda, K., Bertone Johnson, E.R., Pekow, P., Powers, S., Markenson, G., Dole, N., Taber, L.C. (2018). Prenatal Perceived Stress and Adverse Birth Outcomes Among Puerto Rican Women. Jourrnal of Womens Health, 27(5); 699-708. Doi: 10.1089/jwh.2016.6118

Şahin Köybaşı, E., Yeşiltepe Oskay, Ü. (2017). Gebelik sürecinin uyku kalitesine etkisi. Gülhane Tıp Dergisi, 59; 1-5.

Şeker, F.D., Aydoğdu, M., Akgür, S.A. (2019). Gebelerde Sigara ve Kafein Kullanımının Depresyon ve Anksiyete Düzeyleri ile İlişkisi. Bağımlılık Dergisi, 20(1); 21-31

T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2021). Solunum Sistemi Hastalıklarının Yaygın Olduğu Dönemde Sağlık Kuruluşlarında Gebe Takibi. https://covid19.saglik.gov.tr/

Thng, C.E.W., Ashworth, N.S.J., Poh, B.Z.Q., Lim, C.G. (2020). Recent developments in the intervention of specific phobia among adults: a rapid review. F1000Research, 9(195); 1-16. Doi: 10.12688/f1000research.20082.1

Toprak Çelenay, Ş., Karaaslan, Y., Mete, O., Özer Kaya D. (2020). Coronaphobia, musculoskeletal pain, and sleep quality in stay-at home and continued working persons during the 3-month Covid-19 pandemic lockdown in Turkey. Chronobiology İnternational, 37(12);1778-1785. Doi: 10.1080/07420528.2020.1815759

Turan, G.B., Aksoy, M., Özer, Z., Demir, C. (2021). The association between coronaphobia and attitude towards COVID-19 Vaccine: A sample in the east of Turkey. Elsevier Public Health Emergency Collection, 21; 1-6. Doi: 10.1016/j.encep.2021.04.002.

Turan, N. (2021). An investigation of the effects of an anger management psychoeducation programme on psychological resilience and affect of intensive care nurses. Intensive & Critical Care Nursing, 62; 1-9. Doi: 10.1016/j.iccn.2020.102915.

Üst, Z.D., Pasinlioğlu, T., Özkan, H. (2013). Doğum Eyleminde Gebelerin Anksiyete Düzeylerinin İncelenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi,16(2); 110-115

Virit, O., Akbaş, E., Savaş, H.A., Sertbaş, G., Kandemir, H. (2008). Gebelikte depresyon ve kaygı düzeylerinin destek ile ilişkisi [Gebelikte depresyon ve anksiyete düzeyi ile sosyal destek arasındaki ilişki. Nöropsikiyatri Arşivi, 45 (1); 9–13.

World Health Organisation, Coronavirus Disease (COVID-19) Outbrake (2021). https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019

World Health Organisation, Depression and Other Common Mental Disorders: Global Health Estimates (2017). https://www.who.int/campaigns/world-health-day/2017/en/

Wu, Z., Liu, Y., Li, X., Li, X. (2016). Resilience and Associated Factors among Mainland Chinese Women Newly Diagnosed with Breast Cancer. Plos One, 11(12); 1-13. Doi: 10.1371/journal.pone.0167976

Yalnız Dilcen, H., Öztürk, A., Nebioğlu Yıldız, M. (2021). The Relationship Between Smoking During Pregnancy and Perceived Social Support, Self-Esteem and Psychological Resilience. Journal of Dependence, 22(2); 161-170. Doi: : 10.51982/bagimli.881490

Yeniocak Tunç, A., Yapıcı, G. (2019). Bir tıp fakültesindeki öğrencilerin depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin değerlendirilmesi. Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 17(2); 153-168. Doi: 10.20518/tjph.423636

Yıldırım, O., İpek, İ. (2020). Yeni Koronavirüs Salgını Dolayısıyla Gündeme Gelen Sosyal İzolasyon ve Gönüllü Karantina Döneminde İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 52; 92-117.

Yöndem, Z.D., Tunç, E. ve Yandı, A. (2021).Üniversite öğrencilerinde bilişselduygu düzenleme ve başetme yaklaşımlarının psikolojik dayanıklılığı yordayıcılığı. E-Uluslararası Pedandragoji Dergisi, 1(1); 22-36.

Yörük, S., Güler, D. (2021). The relationship between psychological resilience, burnout, stress, and sociodemographic factors with depression in nurses and midwives during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional study in Turkey. Perspectives inPsychiatricCare, 57(1); 390-398. Doi: 10.1111/ppc.12659

Zaigham, M., Andersson, O. (2020). Maternal and perinatal outcomes with COVID-19: A systematic review of 108 pregnancies. Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica, doi: 10.1111/aogs.13867

EKLER

EK 1. TANITICI BİLGİ FORMU

***Değerli katılımcı**; Bu çalışma, "**Covid-19 Pandemi Sürecinde Gebelerin Koronavirüs Fobisi ve Anksiyetesi ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" için tasarlanmıştır. Bu çalışmada elde edilen bilgiler, toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Cevaplarınız çalışmanın doğruluğu açısından çok önemlidir. Bu nedenle, sorulara size en uygun yanıtı eksiksiz olarak vermenizi rica ederiz. Sizlere çalışma kapsamında bir anket formu uygulanacaktır. İsim belirtme zorunluluğu yoktur ve vereceğiniz cevaplar gizli tutulacaktır. Kendinize en uygun seçeneği seçip, lütfen samimiyetle işaretleyiniz. Teşekkür ederiz.*

Birinci Bölüm	
1) Doğum yılınız:…….	**2)** Gebelik haftanız:……
3) Toplam canlı doğum sayınız:…….	
4) Eğitim durumunuzu belirtiniz. ( ) Okur-yazar ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( ) Üniversite mezunu ve üzeri	
5) Çalışma durumunuz nedir? ( ) Çalışmıyor ( ) Çalışıyor ( ) Çalışıyor, doğum izninde	
6) Gelir durumunuzu nasıl tanımlarsınız? ( ) Gelir giderden az ( ) Gelir gidere eşit ( ) Gelir giderden fazla	
7) Şu anki ruh sağlığı/psikolojik durumunuzu hangi ifade ile tanımlarsınız? ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Fena değil ( ) Kötü	

8)Pandemi süreci, doğum öncesi kontrollerinize eksiksiz gittiniz mi? ( ) Evet (**lütfen sayısını yazınız**……) ( ) Hayır
9)Pandemi sürecinde hiç Koronavirüs (ateş, öksürük, koku ve tat kaybı, solunum güçlüğü vs.) belirtisi gösterdiniz mi? ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Hatırlamıyorum
10) Pandemi sürecinde hiç Koronavirüs teması nedeniyle karantinada bulundunuz mu? ( ) Evet ( ) Hayır
11) Pandemi sürecinde Koronavirüs tanısı aldınız mı? ( ) Evet ( ) Hayır
12) Pandemi sürecinde sevdiğiniz herhangi bir kişide ya da yakın çevrenizde Koronavirüs tanısı alan oldu mu? ( ) Evet ( ) Hayır
13) Pandemi sürecinde sevdiğiniz herhangi bir kişide ya da yakın çevrenizde Koronavirüs nedeniyle hayatını kaybeden var mı? ( ) Evet ( ) Hayır
14) Pandemi sürecinde hiç Koronavirüs tedavisi aldınız mı? ( ) Koronavirüse hiç yakalanmadım ( ) Koronavirüs teması nedeniyle evde izolasyonda kaldım, tedavi almadım. ( ) Koronavirüs ilaç tedavisini evde izolasyon altında aldım ( ) Koronavirüs ilaç tedavisini hastanede yatarak aldım

EK 2. KORONAVİRÜS FOBİSİ ÖLÇEĞİ

İkinci Bölüm

	Koronavirüs Fobisi Ölçeği	**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Katılıyorum**	**Genellikle Katılıyorum**	**Kesinlikle Katılıyorum**
1.	Koronavirüs kapma korkusu beni çok kaygılandırıyor.					
2.	Koronavirüs sebebiyle karnıma ağrılar giriyor.					
3.	Öksüren insanları görünce koronavirüs şüphesiyle aşırı kaygılanıyorum.					
4.	Koronavirüs nedeniyle yiyecek maddelerinin tükenmesinden kaygılanıyorum.					
5.	Ailemden birinin koronavirüse yakalanma olasılığından aşırı derecede korkuyorum.					
6.	Koronavirüs sebebiyle göğsüm ağrıyor.					
7.	Hapşıran insanlardan koronavirüs şüphesiyle kaçarcasına uzaklaşıyorum.					
8.	Koronavirüs nedeniyle temizlik maddelerinin tükenmesinden endişeliyim.					
9.	Koronavirüsten ölüm haberleri beni müthiş derecede kaygılandırıyor.					
10.	Koronavirüs sebebiyle elim ayağım titriyor.					
11.	Koronavirüs sebebiyle, ellerimi temizlemek için aşırı zaman harcadığımın farkındayım.					
12.	Koronavirüs korkusuyla gıda stokluyorum.					
13.	Koronavirüsle ilgili belirsizlikler beni ciddi manada kaygılandırıyor.					
14.	Koronavirüs korkusu nedeniyle uyku problemi yaşıyorum.					
15.	Koronavirüse yakalanmak korkusundan sosyal ilişkilerim ciddi anlamda sekteye uğruyor.					
16.	Koronavirüsten sonra, evdeki ihtiyaç malzemelerini kontrol etmezsem içim rahat etmiyor.					
17.	Koronavirüsün yayılma hızı beni aşırı derecede panikletiyor.					

18.	Koronavirüs beni o kadar gerginleştiriyor ki, normalde yaptığım şeyleri bile yapamıyorum.					
19.	Başkalarından koronavirüs kapma korkusundan kendimi alamıyorum.					
20.	Koronavirüse karşı insanların duyarsız davranmaları sebebiyle çevremdekilerle hiddetle tartışıyorum (ya da tartışmak istiyorum).					

EK 3. YETİŞKİNLER İÇİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ

Üçüncü Bölüm

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği				
1	**Beklenmedik bir olay olduğunda…….**	Her zaman çözüm bulurum	①②③④⑤	Çoğu kez ne yapacağımı kestiremem
2	**Gelecek için yaptığım planların……**	Başarılması zordur	①②③④⑤	Başarılması mümkündür
3	**En iyi olduğum durum……**	Ulaşmak istediğim bir hedefimin olduğu durumdur	①②③④⑤	Bir günlük boş vaktimin olduğu durumdur
4	**……..olmaktan hoşlanırım.**	Diğer kişilerle birlikte	①②③④⑤	Kendi başıma
5	**Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki görüşü……**	Benimkinden farklıdır	①②③④⑤	Benimkiyle aynıdır
6	**Kişisel konuları……**	Hiç kimseyle tartışamam	①②③④⑤	Arkadaşlarımla/Aile üyeleriyle tartışabilirim.
7	**Kişisel problemlerimi…….**	Çözemem	①②③④⑤	Nasıl çözebileceğimi bilirim
8	**Gelecekteki hedeflerimi……..**	Nasıl başaracağımı bilirim	①②③④⑤	Nasıl başaracağı bilmiyorum
9	**Yeni bir işe başladığımda……**	Plan yapamam derhal işe başlarım	①②③④⑤	Ayrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim
10	**Benim için sosyal ortamlarda rahat olmak……**	Önemli değildir	①②③④⑤	Çok önemlidir
11	**Ailemle birlikteyken kendimi…….hissederim.**	Çok mutlu	①②③④⑤	Çok mutsuz
12	**Beni arkadaşlarım/ ailem……..**	Cesaretlendirebilir	①②③④⑤	Hiç kimse cesaretlendiremez
13	**Yeteneklerimin olduğuna……...**	İnanırım	①②③④⑤	Emin değilim

14	**Geleceğimin…..olduğunu hissediyorum**	Ümit verici	①②③④⑤	Belirsiz
15	**Şu konuda iyiyimdir……**	Zamanımı planlama	①②③④⑤	Zamanımı harcama
16	**Yeni arkadaşlık konusu…….bir şeydir**	Kolayca yapabildiğim	①②③④⑤	Yapmakta zorlandığım
17	**Aile üyelerim……**	Birbirinden bağımsızdır	①②③④⑤	Birbirine sıkı biçimde kenetlenmiştir
18	**Arkadaşlarımın arasındaki ilişkiler……**	Zayıftır	①②③④⑤	Güçlüdür
19	**Kararlarıma……**	Çok fazla güvenmem	①②③④⑤	Tamamen güvenirim
20	**Geleceğe yönelik amaçlarım…..**	Belirsizdir	①②③④⑤	İyi düşünülmüştür
21	**Kurallar ve düzenli alışkanlıklar……**	Günlük yaşamımda yoktur	①②③④⑤	Günlük yaşamımı kolaylaştırır
22	**Yeni insanlarla tanışmak…….**	Benim için zordur	①②③④⑤	Benim iyi olduğum bir konudur
23	**Zor zamanlarda, ailem……**	Geleceğe pozitif bakar	①②③④⑤	Geleceği umutsuz görür
24	**Ailemden birisi acil bir durum ile karşılaştığında……..**	Bana hemen haber verirler	①②③④⑤	Bana söylenmesi bir hayli zaman alır
25	**Başkalarıyla beraberken……**	Kolayca gülerim	①②③④⑤	Nadiren gülerim
26	**Başka kişiler söz konusu olduğunda, ailem şöyle davranır……**	Birbirlerini desteklemez biçimde	①②③④⑤	Birbirlerine bağlı biçimde
27	**……..destek alırım.**	Arkadaşlarımdan/aile üyelerinden	①②③④⑤	Hiç kimseden

28	**Zor zamanlarımda……**	Her şeyi umutsuzca görürüm	①②③④⑤	Beni başarıya götürebilecek iyi bir şey bulurum
29	**Karşılıklı konuşma için güzel konuların düşünülmesi, benim için…….**	Zordur	①②③④⑤	Kolaydır
30	**İhtiyacım olduğunda……..**	Bana yardım edebilecek kimse yoktur	①②③④⑤	Her zaman bana yardım edebilen birisi vardır
31	**Hayatımdaki kontrol edemediğim olaylar (ile) …**	Başa çıkmaya çalışırım	①②③④⑤	Sürekli bir endişe/kaygı kaynağıdır
32	**Ailemde şunu severiz……**	İşleri bağımsız olarak yapmayı	①②③④⑤	İşleri hep beraber yapmayı
33	**Yakın arkadaşlarım/aile üyelerim...……**	Yeteneklerimi beğenirler	①②③④⑤	Yeteneklerimi beğenmezler

EK 4. KORONAVİRÜS ANKSİYETESİ ÖLÇEĞİ

Dördüncü Bölüm

KORONAVİRÜS ANKSİYETE ÖLÇEĞİ		**Hiç**	**Nadir, bir veya iki günden az**	**Birkaç gün**	**7 günden fazla**	**Son 2 haftada neredeyse her gün**
1.	Koronavirüs ile ilgili haberleri okuduğumda veya dinlediğimde başım döndü, sersemlemiş veya baygın hissettim.					
2.	Koronavirüs hakkında düşündüğüm için uykuya dalma veya uykuda kalma konusunda sorun yaşadım.					
3.	Koronavirüs hakkında düşündüğümde veya bilgiye maruz kaldığımda felç olmuş veya donmuş gibi hissettim.					
4.	Koronavirüs hakkında düşündüğümde veya bilgiye maruz kaldığımda yemek yemeye ilgimi kaybettim.					
5.	Koronavirüs hakkında düşündüğümde veya bilgiye maruz kaldığımda mide bulantısı hissettim veya mide problemleri yaşadım.					

EK 5. KORONAVİRÜS FOBİSİ ÖLÇEĞİ YAZILI İZNİ

30.08.2020 Gmail - koronavirüs fobisi ölçeği

Gmail

koronavirüs fobisi ölçeği
2 ileti

22 Ağustos 2020 21:40

Sayın hocam ben Emine Öz Gülhane Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği 'nde yüksek lisans öğrencisiyim. İzniniz olursa tezim için Koronavirüs Fobisi Ölçeği' nizi kullanmak istiyorum.
Saygılarımla...

Baloglu, Ph.D. 22 Ağustos 2020 23:49
Alıcı: emine öz

kullanabilirsiniz

Mustafa Baloglu, Ph.D.
Professor & Chair
Department of Special Education
Hacettepe University

From: emine öz
Sent: Saturday, August 22, 2020 9:40:55 PM
To:
Subject: koronavirüs fobisi ölçeği

[Alıntılanan metin gizlendi]

EK 6. YETİŞKİNLER İÇİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ YAZILI İZNİ

30.08.2020 Gmail - yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği

Gmail

yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği
1 mesaj

22 Ağustos 2020 23:11

Merhaba. Mesajınızı bu adresimden yanıtlıyorum. Ölçeği çalışmalarınızda kullanabilirsiniz. Ölçeğin yer aldığı makaleyi, makalenin sonunda yer alan ölçeğin word ortamındaki halini ve değerlendirme esaslarını içeren bilgi notunu ekte gönderiyorum. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

-------- Original Message --------
Subject: psikolojik dayanıklılık testi
Date: 2020-08-22 21:44
From: emine öz <
To:
Sayın hocam ben Emine Öz Gumane Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği 'nde yüksek lisans öğrencisiyim. İzniniz olursa tezim için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği' nizi kullanmak istiyorum.
Saygılarımla...

3 eklenti

psikolojik dayanıklılık olcegi_makale.pdf
282K

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği.doc
96K

psikolojik dayanıklılık ölçeği değerlendirme notu.pdf
164K

EK 7. KORONAVİRÜS ANKSİYETESİ ÖLÇEĞİ YAZILI İZNİ

17.11.2020 Gmail - (konu yok)

Gmail

(konu yok)
2 ileti

16 Kasım 2020 18:05

Sayın hocam ben Emine Öz Gülhane Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği 'nde yüksek lisans öğrencisiyim.
İzniniz olursa tezim için Koronavirüs Anksiyete Ölçeği' nizi kullanmak istiyorum.
Saygılarımla...

16 Kasım 2020 18:33

Merhaba,

Ölçekleri kullanabilirsiniz, çalışmayı ve ölçekleri maile ekledim.
Kolay gelsin
Cüneyt

[Alıntılanan metin gizlendi]

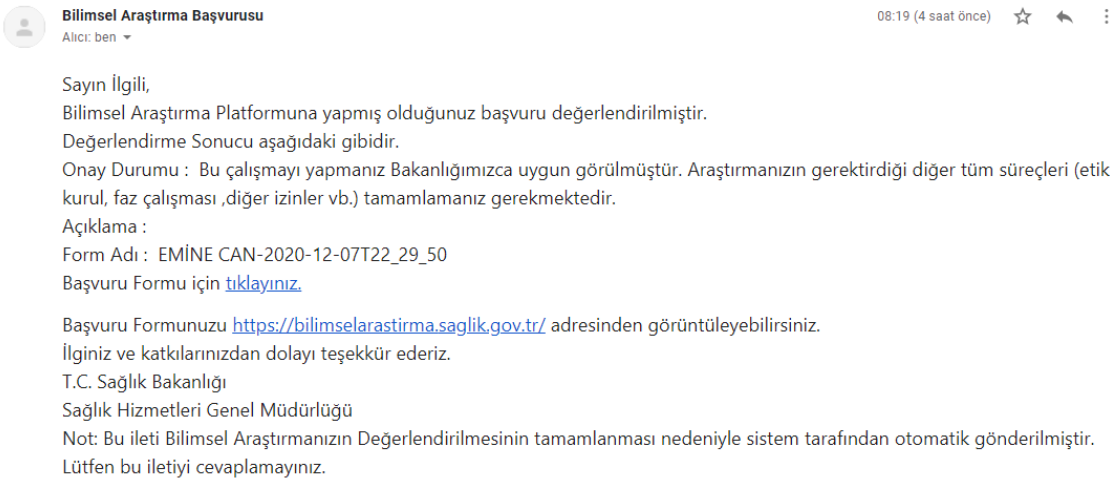
3 eklenti

YY86-Measuring anxiety related to COVID 19 A Turkish validation study of the Coronavirus Anxiety Scale.pdf
778K

Turkish - CAS Translation Version.docx
24K

OCS - Turkish Translation Version.docx
25K

EK 8. BİLİMSEL ARAŞTIRMA YAZILI İZNİ

Bilimsel Araştırma Başvurusu 08:19 (4 saat önce)

Alıcı: ben

Sayın İlgili,
Bilimsel Araştırma Platformuna yapmış olduğunuz başvuru değerlendirilmiştir.
Değerlendirme Sonucu aşağıdaki gibidir.
Onay Durumu : Bu çalışmayı yapmanız Bakanlığımızca uygun görülmüştür. Araştırmanızın gerektirdiği diğer tüm süreçleri (etik kurul, faz çalışması ,diğer izinler vb.) tamamlamanız gerekmektedir.
Açıklama :
Form Adı : EMİNE CAN-2020-12-07T22_29_50
Başvuru Formu için tıklayınız.

Başvuru Formunuzu https://bilimselarastirma.saglik.gov.tr/ adresinden görüntüleyebilirsiniz.
İlginiz ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.
T.C. Sağlık Bakanlığı
Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Not: Bu ileti Bilimsel Araştırmanızın Değerlendirilmesinin tamamlanması nedeniyle sistem tarafından otomatik gönderilmiştir.
Lütfen bu iletiyi cevaplamayınız.

EK 9. ETİK KURUL İZNİ

T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
Gülhane Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 46418926

29.11.2020

Konu : Gülhane Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Kararları

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

TOPLANTI TARİHİ : 29 ARALIK 2020 SALI
TOPLANTI SAATİ : 11:00 (Covid-19 tedbirleri kapsamında toplantı online yapılmıştır.)
TOPLANTI NO : 2020/21
PROJE/ KARAR NO : 2020-519 (Değerlendirilme Tarihi: 29.12.2020)

Üniversitemiz Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalında görevli Dr. Öğr. Üyesi Serpil ÖZDEMİR'in sorumlu araştırmacı, Hem. Emine CAN'nın yardımcı araştırmacı olduğu, 2020/519 kayıt numaralı, **"Covid-19 Pandemi Sürecinde Gebelerin Koronavirüs Fobisi ve Anksiyetesi ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"** başlıklı yüksek lisans tezi proje önerisi, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur. Rica ederim.

S.NO	AD SOYAD VE UZMANLIK ALANI	İMZA
1	Prof. Dr. Ahmet COŞAR (Anestezi AD Bşk.lığı) Etik Kurul Başkanı	
2	Prof. Dr. Alper GÖZÜBÜYÜK (Göğüs Cerr. AD Bşk.lığı) Etik Kurul Başkanı Yardımcısı	
3	Prof. Dr. Selahattin BEDİR(Üroloji AD Bşk.lığı)	TOPLANTIYA KATILMADI
4	Prof. Dr. Levent KENAR(KBRN, Enstitü)	
5	Prof. Dr. Yusuf İZCİ (Beyin ve Sinir Cerr. AD.Bşk.lığı)	
6	Prof. Dr. Ali Kağan COŞKUN(Genel Cerr. AD Bşk.lığı)	
7	Prof. Dr. Suat DOĞANCI(Kalp Damar Cerr. AD Bşk.lığı)	
8	Prof. Dr. Fulya TOKSOY TOPÇU (Diş Hekimliği Fakültesi Restoratif Diş Tedavisi AD.Bşk.lığı)	
9	Prof. Dr. Ayten TÜRKKANI(Histoloji AD.Bşk.lığı)	
10	Prof. Dr. Gülten GÜVENÇ(Hemşirelik Fakültesi)	
11	Prof. Dr. Dilek YILDIZ (Hemşirelik Fakültesi) Sekreter	
12	Doç. Dr. Cantürk TAŞÇI(Göğüs Hast. AD Bşk.lığı)	
13	Dr.Öğr.Üyesi Mustafa GÜNEY(Mikrobiyoloji AD Bşk.lığı)	

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu
Etlik-Ankara Telefon:

EK 10. AYDIN İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ UYGULAMA İZNİ

AYDIN İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ - AYDIN SAĞLIK HİZMETLERİ BİRİMİ
27/01/2021 11:26 - E-44021967 - 605.01 - 34
00133456048

T.C.
AYDIN VALİLİĞİ
İl Sağlık Müdürlüğü

Sayı : E-44021967-605.01
Konu : Araştırma İzni (Dr. Öğr. Üyesi Serpil ÖZDEMİR, Hemşire Emine CAN)

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : Emine CAN'ın 05/01/2021 tarihli dilekçesi.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Hemşire Emine CAN, Dr. Öğretim Üyesi Serpil ÖZDEMİR danışmanlığında, Söke 02 Nolu Aile Sağlığı Merkezi'nde **"Covid-19 Pandemi Sürecinde Gebelerin Koronavirüs Fobisi ve Anksiyetesi ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"** konulu tez çalışması yapmayı planlamaktadır.

Söz konusu çalışma ile ilgili Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığının görüş yazısı ekte sunulmuş olup çalışmanın Ocak 2021-Haziran 2021 tarihleri arasında yapılabilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Dr. Mete ERKİ
Sağlık Hizmetleri Başkanı

O L U R
Dr.Osman AÇIKGÖZ
İl Sağlık Müdürü

Ek: Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı yazısı

Aydın İl Sağlık Müdürlüğü-Sağlık Hizmetleri Birimi
Bilgi için: HANİFE KAÇMAZ
Telefon: Faks No:
HEMŞİRE
e-Posta: İnternet Adresi: Dahili Tel. Numarası: Telefon No:

Evrakın elektronik imzalı suretine http://e-belge.saglik.gov.tr adresinden 930e4f62-8d4e-4528-82d4-0035a2f00b27 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanuna göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 11. AYDIN SÖKE 02 NO'LU AİLE SAĞLIĞI MERKEZİ UYGULAMA İZNİ

T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
Gülhane Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'na

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalında görevli Dr. Öğr. Üyesi Serpil ÖZDEMİR'in sorumlu araştırmacısı olduğu, Hem. Emine CAN'nın yardımcı araştırmacı oldukları, "Covid-19 Pandemi Sürecinde Gebelerin Koronavirüs Fobisi ve Anksiyetesi ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"isimli (Yüksek Lisans Tez Çalışması) amaçlı projenin, T.C. Sağlık Bakanlığı Aydın Söke 02 No'lu Aile Sağlığı Merkezi'nde yapılmasına izin veriyorum.

Saygılarımla,

ONAYLAYAN
Serap DEMİREL
Aydın Söke 02 Nolu Aile Sağlığı Merkezi
Sorumlu Hekimi

EK 12. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Araştırma Projesinin Adı: COVID-19 pandemi sürecinde gebelerin koronavirüs fobisi ve anksiyetesi ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi

Sorumlu Araştırıcının Adı: Dr. Öğr. Üyesi Serpil ÖZDEMİR

Diğer Araştırıcıların Adı: Hem. Emine CAN

"COVID-19 pandemi sürecinde gebelerin koronavirüs fobisi ve anksiyetesi ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli bir çalışmada yer almak üzere davet edilmiş bulunmaktasınız. Bu çalışma Aydın ili Söke ilçesi 02 No'lu Aile Sağlığı Merkezi'ne kayıtlı gebelerin koronavirüs fobisi ve anksiyetesi ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmaktadır ve katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Çalışmaya katılma konusunda karar vermeden önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Çalışma hakkında tam olarak bilgi sahibi olduktan sonra ve sorularınız cevaplandıktan sonra eğer katılmak isterseniz sizden bu formu imzalamanız istenecektir. Bu araştırma, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalında, Dr. Öğr. Üyesi Serpil ÖZDEMİR'in sorumluluğu altındadır.

Bu araştırma gebelerin koronavirüs fobisi ve anksiyetesi ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılacaktır. Araştırmaya 183 gebe katılacaktır. Bu çalışmada yer alıp almamak tamamen size bağlıdır. Şu anda bu formu imzalasanız bile istediğiniz herhangi bir zamanda bir neden göstermeksizin, araştırmacılara çalışmadan ayrılma isteğinizi söyleyerek çalışmayı bırakabilirsiniz. Eğer katılmak istemez iseniz veya çalışmadan ayrılırsanız, ASM'mizdeki kontrolleriniz hiçbir şekilde bu durumdan etkilenmeyecektir. Aynı şekilde çalışmayı yürüten araştırmacı da çalışmaya dahil edilmenizin yararlı olmayacağına karar verebilir ve sizi çalışma dışı bırakabilir.

Çalışma kapsamında, sizlere verilecek anket formunu okuyup anladıktan sonra eksiksiz olarak doldurmanız beklenmektedir. Bunun dışında sizden herhangi bir uygulama yapmanız istenmeyecektir. Çalışma yalnızca anket uygulamasından ibarettir. Bu nedenle herhangi bir risk veya rahatsızlık yaşamanız söz konusu değildir. Bu çalışmadan elde edilen verilerle; son dönemde dünyada ve ülkemizde ciddi bir

krize eden olan COVID-19 salgınında yüksek riskli grup olan gebelerin psikolojik dayanıklılık ile COVID-19 anksiyetesi ve koronafobisi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Çalışmaya katılmakla parasal yük altına girmeyeceksiniz ve size de herhangi bir ödeme yapılmayacaktır.

Araştırmacı, kişisel bilgilerinizi, araştırmayı ve istatiksel analizleri yürütmek için kullanacaktır ancak kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır. Yalnızca gereği halinde, sizinle ilgili bilgileri etik kurullar ya da resmi makamlar inceleyebilir. Çalışmanın sonunda, kendi sonuçlarınızla ilgili bilgi istemeye hakkınız vardır. Çalışma sonuçları çalışma bitiminde tıbbi literatürde yayınlanabilecektir ancak kimliğiniz açıklanmayacaktır.

Çalışma ile ilgili ek bilgiye gereksiniminiz olduğunuzda aşağıdaki kişi ile lütfen iletişime geçiniz.

ADI: Serpil ÖZDEMİR

GÖREVİ: Dr. Öğr. Üyesi

TELEFON:

ADI: Hem. Emine CAN

GÖREVİ: Halk Sağ. Hem. Yük. Lis. Öğr.

TELEFON:

Katılımcının Beyanı;

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim dalında, Dr. Öğr. Üyesi Serpil ÖZDEMİR tarafından tıbbi bir araştırma yapılacağı belirtilerek bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı ve ilgili metni okudum. Bu bilgilerden sonra böyle bir araştırmaya “katılımcı” olarak davet edildim.

Araştırmaya katılmam konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim. Eğer katılmayı reddedersem, bu durumun, ASM’den aldığım tıbbi tanı ve tedavi hizmetlerine herhangi bir zarar getirmeyeceğini de biliyorum. Projenin yürütülmesi sırasında herhangi bir neden göstermeden araştırmadan çekilebilirim. (Ancak

araştırmacıları zor durumda bırakmamak için araştırmadan çekileceğimi önceden bildirmemim uygun olacağının bilincindeyim). Ayrıca tıbbi tanı ve tedavi hizmetlerinden faydalanma durumuma herhangi bir zarar verilmemesi koşuluyla araştırmacı tarafından araştırma dışı da tutulabilirim.

Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana da bir ödeme yapılmayacaktır. Araştırmadan elde edilen benimle ilgili kişisel bilgilerin gizliliğinin korunacağını biliyorum. Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu koşullarla söz konusu bilimsel araştırmaya kendi rızamla, hiç bir baskı ve zorlama olmaksızın, gönüllülük içerisinde katılmayı kabul ediyorum. İmzalı bu form kâğıdının bir kopyası bana verilecektir.

Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu koşullarla söz konusu klinik araştırmaya kendi rızamla, hiç bir baskı ve zorlama olmaksızın, gönüllülük içerisinde katılmayı kabul ediyorum.

İmzalı bu form kâğıdının bir kopyası bana verilecektir.

Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

EK 13. TEZ ÖNERİSİ YÖNETİM KURULU KARARI

Evrak Tarih ve Sayısı: 06/12/2020-E.42468

T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Yazı İşleri Birimi

Sayı : 62602371-730.03.02
Konu : Yönetim Kurulu Kararı.

GSBE HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Yönetim Kurulunun 27 Kasım 2020 tarih 108 (27) sayılı toplantısında ve 1651 sayılı kararla Halk Sağlığı Hemşireliği yüksek lisans programı öğrencisi Emine CAN'ın tez konusu önerisi kabul edilmiştir. Yönetim Kurulu Kararı Ek'te gönderilmiştir.
Gereğini bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Yalçın ÖZKAN
Enstitü Müdürü V.

Ek:GSBE Yönetim Kurulu Kararı.

Adres:Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Yerleşkesi Etimesgut Mah. 0618 Evler Cad.No:9 06018 Etlik/Keçiören/ANKARA
Telefon.
Elektronik Ağ
Bilgi için: Misali KOŞAR
Ünvanı: Memur
Tel No:

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
GÜLHANE SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ANKARA

GÜLHANE SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM KURULU KARARI

Toplantı Tarihi : 27.11.2020
Toplantı Sayısı : 108(27)
Karar Sayısı : 00001651

Halk Sağlığı Hemşireliği yüksek lisans programı öğrencisi Emine CAN'nın, tez konusu önerisi,Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 27.11.2020 tarih 108(27) sayılı oturumunda oy birliğiyle kabul edildi. Buna göre;

Öğrencinin:

Adı Soyadı	Statüsü	Tez Konusu
Emine CAN	Yüksek Lisans	COVID-19 Pandemi Sürecinde Gebelerin Koronavirüs Fobisi ve Anksiyetesi ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.

Şahin GİRGİN
Enstitü Sekreteri

YÖNETİM KURULU

Prof.Dr. Yalçın ÖZKAN
Enstitü Müdürü

Prof.Dr. Ali Ai BAY
Üye

Prof.Dr. Simel AYYILDIZ
Üye

Prof.Dr. Mehmet ÖZLER
Üye

Doç Dr. Hatice AYHAN
Üye

Dr.Oğr.Üyesi Okan Ali AKSOY
Üye

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

I-Kişisel Bilgiler

Ad Soyad **:** Emine CAN

Doğum Tarihi **:**

Doğum Yeri **:** Söke

Uyruğu **:** T.C.

Medeni Hali **:**

Adres **:**

Telefon **:**

Mail **:**

II-Eğitim Durumu

2008 - 2012 : Söke Hilmi Fırat Anadolu Lisesi

2012 - 2016 : GATA Hemşirelik Yüksekokulu

2018 - Devam : Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans

III-Mesleki Deneyimi:

2016 - 2020 : Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi- Hemşire

2020 - Devam : Söke 02 No'lu Aile Sağlığı Merkezi- Hemşire

IV-Üye Olduğu Bilimsel Kuruluşlar:

Halk Sağlığı Hemşireliği Derneği

V-Bilimsel İlgi Alanları

Sözel Bildiriler:

Özdemir, S., Öz, E., Karaşahin, K.E. (2019). Prezervatife Yönelik Çok Faktörlü Tutum Ölçeğinin Türkçe Geçerlik ve Güvenirliği, 6.Uluslararası 17. Ulusal Hemşirelik Kongresi, 19-21 Aralık 2019, Ankara.

Katıldığı Sertifika Programları

1.İyi Tıbbi Araştırmacı Sertifikası, 2018

Katıldığı Kongre/Sempozyumlar

1.Uluslarası 2. Ulusal Sağlık Bakım Hizmetleri Kongresi, Ankara, 2019

2. 6.Uluslararası 17. Ulusal Hemşirelik Kongresi, Ankara, 2019